

baptria

Suomen Perhostutkijain Seura r.y.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland r.f.

VOL 6 1981 NO 1

Savonius, Kaj: Länsi-Lapin suurperhosfaunasta kesällä 1980	1
Bruun, Henrik: Återfynd av <i>Syncopacma wormiella</i> i Finland	8
Linnaluoto, Esko T.: Utsjoen perhosfaunasta	11
Mikkola, Kauri: <i>Xanthia gilvago</i> Suomesta	20
Mikkola, Kauri: Anarta- ja läheisten sukujen suomalaisten lajien systematiikasta	22
"Perhoseet 80" -näyttelyn toimintakertomus	24
Saarenmaa, Hannu: Vielä tarvitaan <i>C. lunigera</i> -havaintoja	26
Mikkola, Kauri: XVI kansainvälinen hyönteistieteellinen kongressi Kyotossa sekä keräilyä ja tutkijatapaamisia elokuussa 1980	28
Kokousselostuksia	6
Jäsenistö	34
Runsaustutkimus	33
Tiedotuksia jäsenille	23, 25, 34, 35, 36

BAPTRIA

VOL 6 1981 No 1

Julkaisija

Suomen Perhostutkijain Seura ry.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf.
P. Rautatiekatu 13, 00100 HELSINKI 10

Ilmestyminen

4 numeroa / kalenterivuosi

Toimituskunta

Martti Attila, päätoimittaja
Christer Hublin
Magnus Landtman
Kauri Mikkola

Julkaisun tarkoitus

Julkaisu toimii yhdyssiteenä julkaisijaseuran jäsenten ja eräiden tieteellisten seurojen ja laitosten välillä kuten seuran aiemmin julkaisemat kiertokirjeet. Tarpeen vaatiessa lähetetään muita tiedotuksia sisältäviä kirjeitä jäsenille. Julkaisu sisältää seuran kuukausikokousten tieteellisen aineiston, kuten esitelmien lyhennelmät ja tiedonannot ym. sekä seuran toimintaan liittyvät ilmoitukset ja tiedustelut. Kokouskutsut ja ennakkotiedot ohjelmista ilmoitetaan tämän lehden palstoilla.

SUOMEN PERHOSTUTKIJAIN SEURA ry. LEPIDOPTEROLOGISKA SÄLLSKAPET I FINLAND rf.

Kokoukset

Varsinaiset kokoukset pidetään yleensä kuukauden toisena keskiviikkona, paitsi tammi- ja syyskuussa kolmantena, kuitenkin kesäkuukausia lukuunottamatta, Eläinmuseon suuressa luentosalissa klo 18.30 lähtien. Nuorisosaaston kokoukset ovat aina viikkoa ennen seuran varsinaisia kokouksia samassa paikassa klo 18.30 lähtien. Tarkemmat tiedot kokouksista ilmoitetaan jäsenille Baptrian osastossa "tulevia kokouksia".

Johtokunta

Puheenjohtaja: Kauri Mikkola (työ: P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10 puh. 90-4027 261)
Varapuheenjohtaja: Ilkka Jalas (Topeliuksenkatu 3 a A 12, 00260 HKI 26 puh. 90-493 940)
Sihteeri: Christer Hublin (Paraistentie 17 B 249, 00280 HKI 28 puh. 90-412 464)
Rahastonhoitaja: Jorma Wettenhovi (Haapasaarentie 9 C 326, 00960 HKI 96 puh. 90-314 239, jäsenmaksut postisiirtotilille n:o 26858-3)
Jäsenet: Antti Aalto (Tuomentie 5 A 3, 05840 Hyvinkää 4 puh. 914-208 85)
Martti Attila (P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260 HKI 26 puh. 90-445 235)
Magnus Landtman (Brändö parkvägen 44 A, 00570 HFORS 57, tel. 90-689 242)

Muut virkailijat

2. sihteeri: Henry Holmberg (Vainiotie 26, 00700 HKI 70 puh. 90-354 981, postitus- ja arkistasiat)
Tiedonantosihteeri: Staffan Ringbom (Parkgatan 11 B 7, 00140 HFORS 14 tel 90-637 630)
Kirjastonhoitaja: Erkki Franssila (tavattavissa kokousten edellä; kaukolainaukset osoitteella: Sulkapolku 6 B 35, 00390 HKI 39)
Keräilytarvikkeiden välittäjä: Ilkka Kontuniemi (tarvikkeita saatavissa kokousten edellä; postitilaukset osoitteella: Henrik Borgströmin tie 5 B 16, 00840 HKI 84, puh. 90-698 4293)
Nuorisosaaston puheenjohtaja: Kaj Savonius (Maria Jotunin tie 6 B 9, 00400 HKI 40 puh. 90-583 001)
Nuorisosaaston sihteeri: Jarmo Laitinen (Malminkatu 32 D 91, 00100 HKI 10 puh. 90-694 4295)
Baptrian toimitus: Martti Attila (P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260 HKI 26 puh. 90-445 235)

LÄNSI-LAPIN SUURPERHOSFAUNASTA KESÄLLÄ 1980

Kaj Savonius
17.09.1980

Kesä 1980 tulee jäämään aikakirjoihin yhtenä parhaista, jollei parhaana perhoskesänä 1900-luvulla niin Länsi-Lapissa kuin koko Lapissakin. Tekijöitä, jotka vaikuttivat lajien kantojen runsaaseen kasvuun verrattuna edellisiin vuosiin (pohjalukemat vuosina 1974—75—76) voimme vain arvailla, koska tieteelliset tutkimukset aiheesta puuttuvat, mutta sääolosuhteiden suotuisuus perhoslajeille ja -keräilylle oli selvää niin edellisen talven kuin kuluneen kesänkin suhteen.

Mainittakoon, että lämpötilat vaihtelivat Kilpisjärven tienoilla heinäkuussa päivisin 15—20 °C tienoilla ja öisin 3—5 °C välillä paikasta ja ajasta riippuen. Yleensä oli aurinkoista. Kylmääkin oli esim. 12.07. Valtijohkalla, aamuyöstä klo 01.00 maanpinnassa —4 °C ja perhosten lento olematonta.

Runsaisiin saaliisiin vaikuttivat myös keräilijöiden suuri määrä, tietoja antaneita keräilijöitä on Länsi-Lapin alueelta yli 40. Nämä keräilijät on koottu taulukkoon 1; tässä yhteydessä lausun kiitoksen heille kaikille, he mahdollistavat tällaisen kattavan yhteenvedon synnyin kesän perhosten esiintymisestä ko. alueelta.

Länsi-Lapin korkeaan kokonaislajilukuun vaikutti myös kaksivuotisten lajien esiintyminen juuri tänä kesänä (yleensä parillisina vuosina) tällä alueella. Taulukosta 1 ilmenevät myös ko. keräilijöiden keräilyajat ja -paikat. Yhteenveto kesän 1980 perhostuloksista on esitetty taulukossa 2. Siitä ilmenee ensin ko. laji, sitten havaintoalue ja lajin yleisyys esitettynä seuraavilla merkeillä: ++ =erittäin runsas, + =runsaas, x=normaali, —=harvinainen, ——=erittäin harvinainen, 0=lajia ei ole tavattu hakemisesta huolimatta ja 3=saatu yksilömäärä lajia.

Havaintoalueina on tänä vuonna ollut vain kolme eri aluetta. Ensinnäkin **Kilpisjärven alue**, johon on luettu Saana ja Jehkats -tunturit sekä maantienvarsi ympäristöineen etelään aina Peeralle asti. Toisena ns. **Takatunturit** (alue Kilpisjärveltä pohjoiseen) ja kolmanneksi alueeksi on yhdistetty **Muonio** ja **Kittilä**. Yksityiskohtaiset tiedot taulukoihin 1 ja 2 liittyvistä asioista on saatavissa seuran arkistoista niiltä osin kun tietoja on sinne jätetty. Tämä koskee sekä yksittäisiä lajeja että havaintopaikkoja, jotka jäävät käsittelemättä taulukossa 2.

Tiivistettynä kesän 1980 havainnot ns. + ja — lajeista olivat seuraavat: + lajeja olivat lähes kaikki lajit. Normaaliin kesään verrattuna tavattoman yleisiä olivat *X. kongsvoldensis* ja erityisesti *X. tecta*, jota oli suorastaan massoittain. Vastaavan yleisiä olivat *E. polata*, *E. byssata* ja *E. caesiata*. Arctideista *C. quenselii* oli poikkeuksellisen runsas.

Selviä — lajeja oli vähän. *A. napi*, *E. pandrose* ja *O. norna* voidaan viedä tähän ryhmään päiväperhosista. Mittareista *X. montanata*, *X. fluctuata*, *P. sabini*, *P. affinitatum* ja *C. sordaria* olivat tavanomaista harvinaisempia. Yökkösistä oikeastaan vain *S. funebris* oli normaalia vähäisempi, ts. tällä keräilijämäärällä sitä olisi pitänyt saada huomattavasti enemmän.

Aluekohtaisesti voidaan mielenkiintoisina lajeina mainita Kilpisjärven alueelta seuraavat lajit: *A. rapae* 1 ♂ (02.07. O. Helminen leg.), lajia on viimeksi saatu 1930-luvulla alueelta (KROGERUS 1972). *M. athalia* 2 exx. (02.—07.07. Kullberg leg.), *L. phlaeas*, *P. hippothoe* ja *P. icarus* (useita löytöjä); tavallisesti hyvin yksittäisiä lajeja, joista ei tule havaintoja läheskään joka vuodelta. *E. ligea* 2 ♂♂ (03.07. O. Helminen leg.) luultavasti alueelle uusi laji, ainakaan KROGERUS (1972) ei tunne lajia alueelta. *A. parthenias*-havainnot (02.—03.05. I. Hilanne) ovat mielenkiintoisia aikaisuudeltaan (vrt. KROGERUS: lajin lentoaika 04.—14.06.).

C. truncata (4 yks. 12.—15.07. ja 17.—18.07., Ahola et al. leg.) on alueelle uusi laji. *E. analoga* (Saloranta ja Tervonen leg.), *X. laetabilis* (useampia havaintoja) ja *X. gelida* (1 ♂ 02.—07.07. Kullberg leg.) kuulunevat Kilpisjärven "kuusilajeihin", jotka ovat mahdollisesti yleistymässä alueella johtuen "tutkimuskuusikon" kasvusta tienvarressa kalkkipahdan alapuolella. *H. rectilinea* (02. - 07.07. Kullberg leg.) on myös alueelle uusi laji. Maininnan arvoinen on myös *A. alpina* (Hyttinen et al. leg.) Saanalta, samoin *S. diasema* (Ahola et al. leg.).

Takatuntureilta mielenkiintoisia havaintoja ovat seuraavat: *C. rubi* (Hyttinen et al. leg.), *P. machaon* (useampi havainto) ja *P. icarus* sekä *X. laetabilis* (08.07. Kaitila leg.) Annjalonjilta. *P. hippothoe* ja kaksi *A. alpinan* tyhjää koteloa Jollonaivilta (Savoniukset). Parhaimmiston kuuluu *A. alpina* 16.07. Kahperusvaaroilta (Ahola et al. leg.) ja *S. parilis* Saarijärvelle kävel- täessä (Kaitila leg.).

Lopuksi mainittakoon, että keskustelun yhteydessä J. Jalava ilmoitti saaneensa Annjalonjilta *E. medusan*, joka on Enontekiön Lapille uusi laji.

Muonio — Kittilä alueelta ei ole mitään merkittäviä lajihavaintoja.

KIRJALLISUUS:

KROGERUS, H. 1972: The invertebrate fauna of the Kilpisjärvi area, Finnish Lapland. 14 Lepidoptera. — Acta Soc. F. Fl. Fenn. **80**, 189—222.

Fjärilfaunan i västra Lappland sommaren 1980

Sommaren 1980 kommer i hävderna att förbli en av de bästa och icke rent av den bästa fjärilsommaren i Västra Lappland och hela Lappland under 1900-talet. De faktorer som bidragit till fjärilstammernas rikliga tillväxt sedan bottennoteringarna under åren 1974—75 och 1976 kan man dock blott ana sig till, då vetenskapliga undersökningar på området saknas, men klart gynnsamma väderleksbetingelser både för fjärilsarterna och insamlingen rådde både under senaste vinter och sommar.

Julitemperaturerna varierade i Kilpisjärvi mellan 15—20°C om dagarna samt 3—15°C om nätterna, fastän även köld förekom, t.ex. 12.07. uppmättes —4°C i Valtijohka. Soligt väder förhärskade.

TAULUKKO 1. Länsi-Lapista 1980 havaintoja luovuttaneita keräilijöitä

KERÄILIJÄT	PAIKKA	AIKA
Aholat, Kohoset Silvoset & Vilen, J.	Muonio, Olostunturi Kilpisjärvi (+ Jehkats) Saarijärvi ymp. Kahperusvaarat	10.—12.07. ja 17.—19.07. 12.—15.07. 17.—18.07. 15.—16.07. 16.07.
Ahonen, M.	Kilpisjärvi Muonio, Olostunturi	03.—06.07. 07.07.
Hilanne, I. Helminen O. Hytinen, J., Junnilainen, J. ja Kauppinen, T.	Kilpisjärvi Kilpisjärvi Kilpisjärvi	02.—03.05. 02.—04.07. 01.—03.07. ja 08.07.
Inkinen, L. & P. Junnikkala, E. & S. ja Roivainen, S. Kaitila, J.—P. & P. ja Cowell, M.	Saana—Kuonjarvarri— Annjalonji—Kuonjarvarri— Saana Kilpisjärvi Muonio Kilpisjärvi Muonio, Olostunturi Kilpisjärvi Saana—Kuonjarvarri— Kahperus—Annjalonji— Kuonjarvarri—Saana	04.—08.07. 01.—07.07. 06.—07.07. 07.—14.07. 04.07. 04.—05.07. ja 11.07. 06.—11.07.
Kajalo, I. & J.	Aavasaksa Kilpisjärvi	12.07. 01.—06.07.
Kanerva, J. & H.	Tornio—Kolari Kittilä Kilpisjärvi Muonio	01.07. 02.07. ja 08.07. 02.—06.07. 07.07.
Kullberg, A. & J. ja Hellberg, N.	Kolari—Muonio (Kittilä—Pello—Ylitornio) Kilpisjärvi Enontekiö	01.07. ja 14.07. (14.07.) 02.—07.07. 08.07.
Raekunna, M.	Muonio Kilpisjärvi Pello—Ylitornio	07.07. ja 10.07. 08.—09.07. 10.—11.07.
Saloranta, K. & Tervonen, A.	Kilpisjärvi Peera	29.06.—10.07. 30.06., 02.07., 04.07., 06.07., 08.07., 10.07.
Savonius, K., S., J.-P. & S.-J.	Muonio Kilpisjärvi Saana—Jollonaivi— Annjalonji—Pumbovarri— Somasjärvi—Pumbovarri— Annjalonji—Kuonjarvarri— Saana	29.06. ja 10.—11.07. 04.—06.07. ja 20.—21.07. 07.—19.07.
Seppälä, H.	Kilpisjärvi Saarijärvi—Kuonjarvarri Muonio Hetta	01.—02.07. ja 04.07. 02.—03.07. 04.—06.07. 06.07.
Somerma, P.	Kilpisjärvi Saana—Kuonjarvarri— Saivaara—Annjalonji— Kuonjarvarri—Saana Muonio Kittilä	27.—29.06. ja 06.—07.07. 30.06.—05.07. 07.07. 08.07.
Sotavalta, O. & Long, M. Vaalamo, K. & Hytönen, O.	Kilpisjärvi Peera Muonio	03.—09.07. 03.—10.07. 04.07. ja 06.07. 10.—11.07.

TAULUKKO 2. Yhteenvedo Länsi-Lapin perhoshavainnoista 1980

LAJI	Kilpisjärvi	Takatunturit	Muonio— Kittilä
<i>P. andromedae</i>	x	x	
<i>centaureae</i>	1		0
<i>H. comma</i>		++	
<i>P. machaon</i>		3	
<i>A. napi</i>	—	—	—
<i>rapae</i>	1		
<i>A. cardamines</i>	4		
<i>C. hecla</i>	+	+	
<i>nastes</i>	+		
<i>palaeno</i>	+	+	+
<i>L. phlaeas</i>	+	+	
<i>P. hippothoe</i>	+	+	
<i>C. rubi</i>		1	
<i>P. argus</i>			+
<i>V. optilete</i>	++	++	++
<i>A. glandon</i>	+		
<i>P. icarus</i>	+	+	
<i>A. urticae</i>	1	1	1
<i>B. napaea</i>	+	+	
<i>aquilonaris</i>	+	+	+
<i>P. eunomia</i>			x
<i>C. selene</i>	x	0	0
<i>freiija</i>	+	+	
<i>polaris</i>	0	0	
<i>thore</i>	++	+	
<i>frigga</i>	x		0
<i>improba</i>		++	
<i>euphrosyne</i>	x		
<i>chariclea</i>	+	+	
<i>M. athalia</i>	2		
<i>H. iduna</i>	+		
<i>E. ligea</i>	2		
<i>embla</i>			x
<i>pandrose</i>	—	—	
<i>O. norna</i>	—	—	
<i>jutta</i>			x
<i>C. pamphilus</i>			x
<i>C. tullia</i>			x
<i>P. populi</i>	larv.		
<i>T. crataegi</i>	larv.		
<i>E. lanestrus</i>			larv.
<i>A. parthenias</i>	x		
<i>G. papilionaria</i>			x
<i>S. ternata</i>	++	++	++
<i>X. abrasaria</i>	+		+
<i>munitata</i>	++	+	+
<i>ferrugata</i>			x
<i>montanata</i>	—	—	
<i>fluctuata</i>	—	—	
<i>annotinata</i>	x	x	
<i>E. polata</i>	++	++	
<i>byssata</i>	++	++	
<i>nobiliaria</i>	x		
<i>flavicinctata</i>		+	
<i>caesiata</i>	++	++	+

<i>E. populata</i>	++		
<i>C. truncata</i>	4		x
<i> infuscata</i>			+
<i>T. obeliscata</i>			x
<i> variata</i>			x
<i> serraria</i>			x
<i>S. luctuata</i>	x		x
<i>R. subhastata</i>	x		
<i>E. autumnata</i>			larv.
<i>P. sabini</i>	—	—	
<i>P. affinitatum</i>	—		
<i>E. analoga</i>	1		
<i> undata</i>	+	x	
<i> gelidata</i>	1		
<i> virgaureata</i>	1		
<i>C. sororiata</i>			x
<i>I. brunneata</i>			x
<i> loricaria</i>			x
<i>P. fusca</i>	+	+	
<i>S. dentaria</i>			—
<i>L. lapponaria</i>	larv.		
<i> hirtaria</i>			larv.
<i>H. fasciaria</i>			x
<i>C. sordaria</i>	—		x
<i>G. coracina</i>	+	+	
<i>E. ziczac</i>			2 larv.
<i>O. ericae</i>			larv.
<i>G. fascelina</i>			2 larv.
<i>G. quenselii</i>	++	+	
<i>P. lapponica</i>	x		
<i>A. alpina</i>	1	1	
<i>P. fuliginosa</i>	1		
<i>D. mendica</i>	x		x
<i> rubi</i>	0		x
<i>X. lankialai</i>		+	
<i> rhaetica</i>			x
<i> speciosa</i>			x
<i> gelida</i>	1		6
<i> laetabilis</i>	+	1	
<i> kongsvoldensis</i>	++	++	
<i> tecta</i>	++	+	+
<i> alpicola</i>	++	+	+
<i>A. richardsoni</i>	++	++	
<i> cordigera</i>	1	1	
<i> melanopa</i>	x	x	
<i>A. bohemani</i>	+	+	
<i>H. dovrensis</i>	++	+	
<i> nana</i>	1		
<i>M. biren</i>	1		
<i>S. funebris</i>	1		—
<i> heliophila</i>	x	x	x
<i> lapponica</i>	+	+	
<i> zeiterstedtii</i>	+	+	
<i>H. rectilinea</i>	1		
<i>S. diasema</i>	1		x
<i> parilis</i>	++	1	
<i>C. hohenwarthi</i>	+	+	
<i>Z. exulans</i>	+	+	
<i>H. fusconebulosus</i>			x
<i>S. polaris</i>	2		

Till den rikliga fångsten bidrog det stora antalet samlare, över 40 st har bidragit med uppgifter om Västra Lappland, ett tack riktas till dessa, vilka uppräknas i tabell 1 med angivande av insamlingställen och -tid. Det höga artantalet befrämjas av att även de arter som flyger blott vart annat år uppträdde detta jämna år.

I tabell 2 ses en sammanställning av arter över fjäriliakttagelserna 1980. Kolumnerna anger Kilpisjärvi, vilket omfattar Saana och Jehkatsfjällen samt landsvägens omgivningar ända till och med Peera i söder. Takatunturit (de bakre fjällen) utgör området norr om Kilpisjärvi. Muonio och Kittilä har sammanställts till ett tredje område.

Arternas förekomst betecknas som vanligt ++ = mycket riklig, + = riklig, x = normal, — = sällsynt, — — = mycket sällsynt, 0 = arten ej anträffad trots sökande och 3 = antalet anträffande exemplar.

Sammandragsvis utgjorde så gott som nästan alla arter + -arter 1980. Mycket allmänna arter jämfört med normalt var *X. kongsvoldensis* och i synnerhet *X. tecta*, som förekom massvis, det samma kan sägas om *E. polata*, *E. byssata* och *E. caesiata*. Av arctiderna var *O. quenseltii* ovanligt allmän.

Klara —-arter fanns det knappt om men *A. napi*, *E. pandrose* och *O. norna* kan tillsammans med *X. montanata*, *X. fluctuata*, *P. sabini*, *P. affinitatum* och *C. sordaria* räknas till dessa. *S. funebris* borde också ha kunnat vara rikligare företräd.

För Kilpisjärvi intressanta arter utgör: *P. rapae* 1 ♂ senast fångad på 30-talet (KROGERUS 1972), *M. athalia* 2 exx, *L. phlaeas*, *P. hippothoe* och *P. icarus* (ett flertal fynd, vanligen mycket sporadiska arter). *E. ligea* 2 ♂♂, sannolikt för området ny art. *A. parthenias* -observationerna 02.—03.05. är tidiga och intressanta, flygtiden anges vara 04.—14.06. (KROGERUS). *C. truncata*, 4 exx är ny för området. *E. analoga* (1), *X. laetabilis* (rikl.) och *X. gelida* (1) hör till Kilpisjärvis "granarter", vilka eventuellt ökar p.g.a. granexperimentodlingen utmed vägen. *H. rectilinea* utgör även för området ny art. Ett omnämnande förtjänar även från Saana ett *A. alpina* samt *S. diasema* 1 ♀.

Från de bakre fjällen är följande observationerna intressanta: *C. rubi*, *P. machaon*, *P. icarus* och *X. laetabilis* från Anjalonji. *P. hippothoe* och två toma kokonger av *A. alpina* från Jollonaivi samt som det bästa 1 ♂ *A. alpina* 16.07. från Kahperusvaarat och därtill ett *S. parilis* på vägen till Saarijärvi.

J. Jalava angav vid diskussionen sig ha anträffat *E. medusa* vid Anjalonji, arten är ny för provinsen Enontekis lappmark (Le. EnL).

Från området Muonio—Kittilä föreligger inga anmärkningsvärda artobservationer.

ML

Kokousselostuksia

Tammikuun kuukausikokouksessa 21.01. puhetta johti Kauri Mikkola ja sihteerinä toimi Christer Hublin. Läsnä oli 92 jäsentä.

Aluksi puheenjohtaja lausui muistosanat seuran perustajajäsenestä, johtaja E.A. Hellmanista sekä jäsenestä Hannu Kaiserista, joiden muistoa kokous kunnioitti hetken hiljaisuudella.

Illan esitelmän piti Kauri Mikkola aiheesta "Anarta- ja läheisten sukujen suomalaisten lajien systematiikasta". Lyhennelmä tästä Baptrian sivulla 22.

Esitelmän jälkeen 25-vuotisjuhlanäyttelytoimikunnan puheenjohtaja Ilkka Jalas esitti järjestelytoimikunnan kertomuksen (ks. s. 24). Seuran hallitus muisti näyttelyn puuhamiehiä kunnianosoituksella: kokouksessa ojennettiin Esko Suomalainen -mitalit Ilkka Jalakselle ja Kalle Wettenhoville sekä seuran hopeiset ansiomitalit Martti Attilalle, Christer Hublinille, Armas Järvelle ja Eino Kermiselle. Kiitoksen sanoja osoitettiin myös muille näyttelyn järjestämiseen osallistuneille — kaikkiaan työhön osallistui yli 50 jäsentä.

Väliajan jälkeen julkistettiin viime vuonna julistetun valokuvauskilpailun tulokset. Walter Hackman ja Seppo Parkkinen näyttivät kilpailuun osallistuneita kuvia ja tason voitiin todeta olleen korkean. Palkintolautakunta (Kari Soveri sekä Hackman ja Parkkinen) oli päättänyt seuraavaan ratkaisuun:

SARJA I — DIAKUVAT

A. Aikuiset perhoset

1. palkinto:	Heimo Jutila	(<i>L. petropolitana</i> kukalla), vuoden perhoskuva eli kilpailun paras kuva.
2. palkinto:	Jukka Laine	(<i>P. hippothoe</i> päivänakkaraniiyllä)
2. palkinto:	Tapio Lahti	(<i>E. defoliaria</i> biotoopissaan)
3. palkinto:	Heimo Jutila	(<i>Zygaena</i> kopulassa)
Kunniamaininnat:		
	Juha Espo	(Sulkaperhoset kopulassa)
	Henry Holmberg	(<i>P. minoratum</i>)
	Tapio Lahti	(<i>E. defoliaria</i> -pariskunta)
	Mikko Nupponen	(<i>G. rhamnii</i>)
	Hannu Saarenmaa	(<i>H. gallii</i> aterioi)

B. Muut kehitysvaiheet kuin aikuiset

1. palkinto:	Heimo Jutila	(<i>C. lunula</i> toukka)
2. palkinto:	Tapio Lahti	(<i>X. vetustan</i> toukka maisemassa)
3. palkinto:	Pertti Pakkanen	(<i>M. rubin</i> loisittu toukka)
Kunniamaininnat:		
	Juha Espo	(<i>H. gallii</i> toukka)
	Heimo Jutila	(<i>H. tityus</i> -toukka)
	Esko Linnaluoto	(Koverre)

C. Perhosharrastus

Kunniamaininta:	Tapio Lahti	(Valopyyntiä)

SARJA II — PAPERIKUVAT

A. Aikuiset perhoset

Ei palkintoa

B. Muut kehitysvaiheet

1. palkinto:	Pertti Pakkanen	(<i>N. ziczac</i> , mv-kuva)
2. palkinto:	Esko Linnaluoto	(“Sfinksit”, värikuva)
3. palkinto:	Esko Linnaluoto	(“luteolatan värifaasit”, värikuva)

C. Perhosharrastus

Kunniamaininta:	Esko Linnaluoto	(“Vauhilla ja vaanimalla”)

Kilpailun parhaana palkittiin Heimo Jutilan dia ”Papurikko kukalla”. Kokouksen lopussa esitettiin joitakin tiedonantoja, mm. maalle uusi mittari *Ectropis crepuscularia* (D. & S.) (Esko Suomalainen, yksi yksilö v. 1957 Porvoon mlk:sta).

Helmikuun kuukausikokous pidettiin 11.02. ja puhetta johti puheenjohtajan ulkomaanmatkan takia varapuheenjohtaja Ilkka Jalas ja sihteerinä toimi Christer Hublin. Läsä oli 89 jäsentä.

Illan esitelmänä oli tri Seppo Turusen esitys ”Esimerkkejä perhosten fysiologiasta”. Esitelmöitsijä keskittyi perhostoukkien ravintofysiologiaan ja perhosten muodonvaihdosta sääteleviin lukuisiin hormoneihin. Seikkaperäistä esitystä seurasi vilkas keskustelu. Lyhennelmä ilmestyy Baptriassa 2/80.

Väliajan jälkeen jaettiin valokuvauskilpailun palkinnot (saajat, ks. edellisen selostus). Noutamatta jääneet palkinnot ovat sihteerin hallussa ja ovat saatavissa kokousten yhteydessä tai erikseen sovittaessa muulla tavoin.

ÅTERFYND AV *SYNCOPACMA WORMIELLA* (WOLFF) I FINLAND

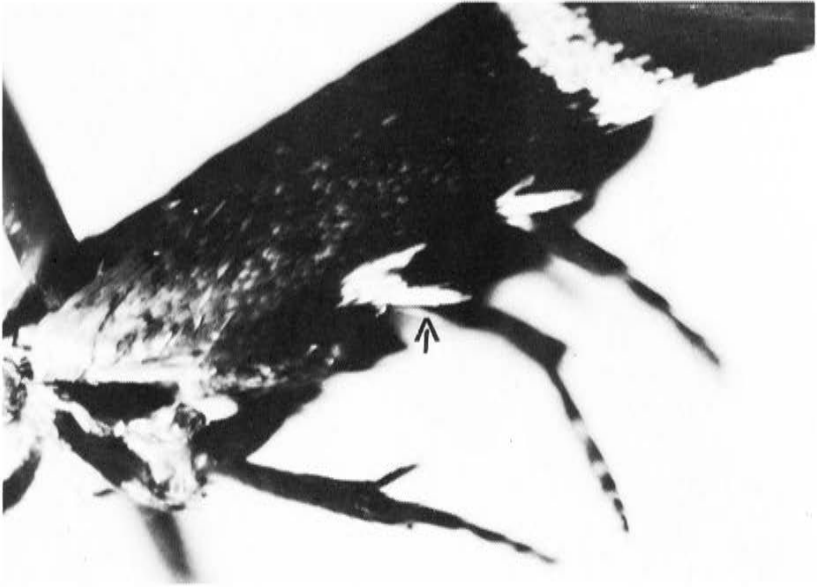
Henrik Bruun
12.11.1980

Senaste sommar infångades 18 exx av *S. wormiella* på Åland i Föglö (leg. H. Bruun & R. Teriaho). Det föregående och enda tidigare fyndet av arten skedde för över 30 år sedan (1949) på Åland i Sund (leg. H. Bruun). Ett flertal försök har under 1970-talet gjorts att återfinna arten i Sund men utan resultat. Orsaken kan ligga däri att *wormiella*-biotopen i Sund på grund av vägbygge och turismen undergått förändringar.

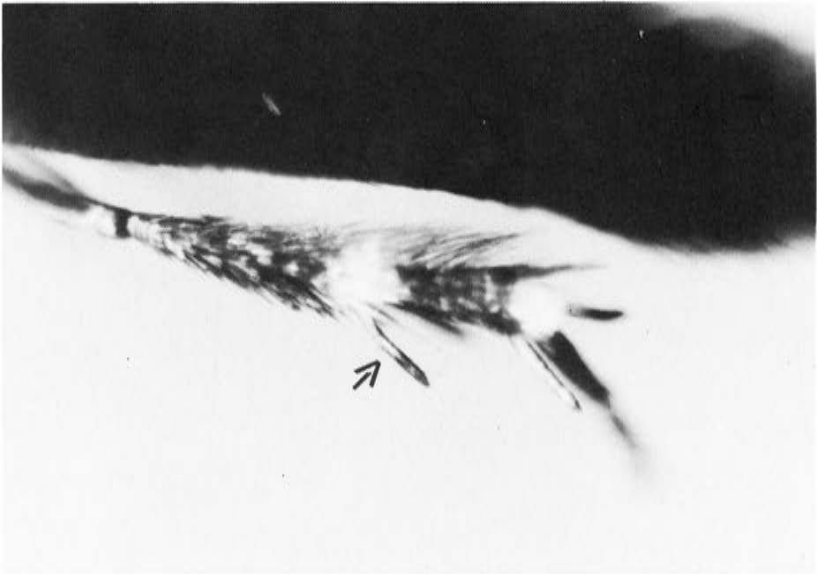
Den närliggande *S. taeniolella* (Zeller), som habituellt kan skiljas från övriga *Syncopacma*-arter på närvaro av vitt under vingarna, återfanns på 1970-talet på samma lokal som *S. wormiella* år 1949 i Sund. Denna lokal utgör fortfarande den enda kända fyndplatsen för *taeniolella* i Finland. (Tab. 1.). Den nya fyndlokalen för *S. wormiella* i Föglö är en backsluttning och dess omedelbara närhet med bl.a. *Lotus corniculatus* -växtlighet, artens näringsväxt. Arten infångades på eftermiddagen i solsken tillsammans med en betydande mängd *S. cinctella* (Cl.), som habituellt är lik *S. wormiella*. En närmare granskning av de två arterna har visat att bakbenets yttersporre hos *S. wormiella* (Fig 1) är s.g.s. helvit och robustare och något kortare än hos *S. cinctella*, vars sporre har mer eller mindre mörk beskuggning. Detta sakförhållande möjliggör att t.o.m. i fält med hjälp av en lupp preliminärt särskilja nämnda arter. Små exemplar av *S. cinctella* är för övrigt förvillande lika *S. wormiella*. Till kännedomen om *Syncopacma*-arternas hongenitalier (för hangenitalierna se Wolff, N.L. (1958); Ent. Med., 28, 224—281) återges i Fig. 2 två genitalpreparat av *S. wormiella* i jämförelse med motsvarande för *S. cinctella* och *S. taeniolella*.

Tab. 1. *Syncopacma wormiella* och *taeniolella* -fynden i Finland.

<i>wormiella</i> (Wolff, 1958)	14.07.1949 3 exx (♂+2♀♀) Sund, Åland leg. H. Bruun	06.07.1980 c. 18 exx (13 ♂♂ + 5 ♀♀) Föglö, Åland leg. H. Bruun & R. Teriaho
<i>taeniolella</i> (Zeller, 1839)	14.—15.07.1949 c. 11 (5 ♂♂ + 6 ♀♀) Sund, Åland leg. H. Bruun	23.07.1975 2 exx (♀♀) Sund, Åland leg. H. Bruun & R. Teriaho
		06.06.1977 larvae (<i>Lotus</i>) ex. 1. 13.—23.07., 8 exx (6 ♂♂ + 2 ♀♀), Åland leg. H. Bruun & R. Teriaho

Syncopacma wormiella (Wolff)

Syncopacma cinetella (Cl.)

Fig. 1. Bakben av *S. wormiella* och *S. cinetella*. Den nästan helvita sporren hos förnämnda art markerad med pil i jämförelse med motsvarande mer eller mindre mörkskuggade hos *S. cinetella*.

Sync. wormiella (Wolff)
(Prep. 412/80 H. Bruun)

Sync. wormiella (Wolff)
(Prep. 406/80 H. Bruun)

Sync. cinctella (Cl.)
(Prep. 411/80 H. Bruun)

Sync. taeniolella (Zeller)
(Prep. 413/80 H. Bruun)

Fig. 2. Hongenitalier av *S. wormiella*, *cinctella* och *taeniolella*. Pilarna markerar kitiniserade, väl synliga kännetecken.

Syncopacma wormiella löytynyt jälleen Suomesta

Yli 30 vuotta kateissa ollut *S. wormiella* ilmoitetaan löydettyksi viime kesänä Ahvenanmaalta Föglöstä (Taul. 1). V. 1949 Sundista Ahvenanmaalta löydettyjen *S. wormiella*-yksilöiden biotooppi lienee hävinnyt.

S. taeniolellan (valkeata siipien alla) ainoa löytöpaikka Suomesta on edelleen Sundissa (sama kuin *wormiellan* biotooppi). Föglöstä *wormiellan* löytöbiotooppi on mäenrinne lähellä *Lotus corniculatus* (toukan ravintokasvi) -kasvustoa. Samanaikaisesti pyydystettiin *S. cintellaa*, jonka erottamiseksi *wormiellasta* esitetään kuvassa 1 näkyvä takajalan ulkokannus (tummempi, kun taas *wormiellalla* täysin valkea, karkeampi ja lyhyempi). Kuvassa 2 esitetään lajien naarasgenitaalit (koirasgenitaalit ks. Wolff, 1958).

MA

UTSJOEN PERHOSISTA

Esko T. Linnaluoto

14.04.1976 (täydennettynä ajan tasalle)

Utsjoen perhostutkimuksella on vanhat perinteet, jo v. 1820 - 21 siellä tehtiin fenologisia havaintoja nokkosperhosesta. SAHLBERG (1895) julkaisi ensimmäisen lajiluettelon Utsjoen perhosista (40 lajia), joista 3 oli maalle uusia: *Catoptria furcatella*, *Xestia quieta* ja *Sympistis lapponica*. NORDMAN (1942) luettelee Utsjoelta siihen mennessä tavatut 183 lajia, ja tämän jälkeen Utsjoen tärkeimmät perhosjulkaisut täältä tunnettuine lajilukuineen ovat HACKMAN (1950) 208, EURANTO ym. (1957) 278, JUSSI-LA (1963) 280 ja LINNALUOTO & KOPONEN (1980) 421 perhoslajia. Seuraavat tiedot perustuvat pääosiltaan viimemainittuun julkaisuun (vrt. myös Luonnon Tutkija 85, 1981).

Lajiston erityispiirteitä

Suomessa ainoastaan Utsjoelta tavattuja perhoslajeja lienee vain Tenojoen hiekkaisilla rantaniityillä paikallisena esiintyvä *Eucosma guentheri*-kääriäinen. Tyypillisiä utsjokelaisia, Itä-Lapin lajeja ovat lisäksi esim. jokivarsiiniittyjen *Colias hecla* ja *Erebia medusa* sekä lähinnä paljakkavyöhykkeen lajit *Oeneis bore*, *Xestia quieta* ja *Hada staudingeri*. Viimeksimainitut yökköset ovat Utsjoenkin länsiosassa (esim. Karigasniemen Ailigaksella) harvinaisempia kuin itäisellä Utsjoella.

Utsjoen lajeista on toistakymmentä todella pohjoisia (lisäksi Suomessa vain Kilpisjärven ympäristössä esiintyviä). Useimmat näistä lajeista on tavattu Utsjoelta vasta viime vuosien lisääntyneen keräilyaktiiviteetin myötä ja niitä on löydetty toistaiseksi vain muutamia yksilöitä korkeimmilta tuntureilta (esim. *Olethreutes noricanus*, *Epiblema simploniana*, *Agriades glandon* ja *Sympistis zetterstedtii*) tai ne lentelevät hyvin paikallisina Tenojokivarressa (esim. *Coleophora tractella*, *Colias hecla*, *Boloria napaea* ja *Perizoma minoratum*).

Utsjoen tunturipaljakoiden lajit, joita ovat edellä mainittujen lisäksi mm. *Entephria byssata*, *Psychophora sabini* ja *Anarta richardsoni*, esiintyvät usein

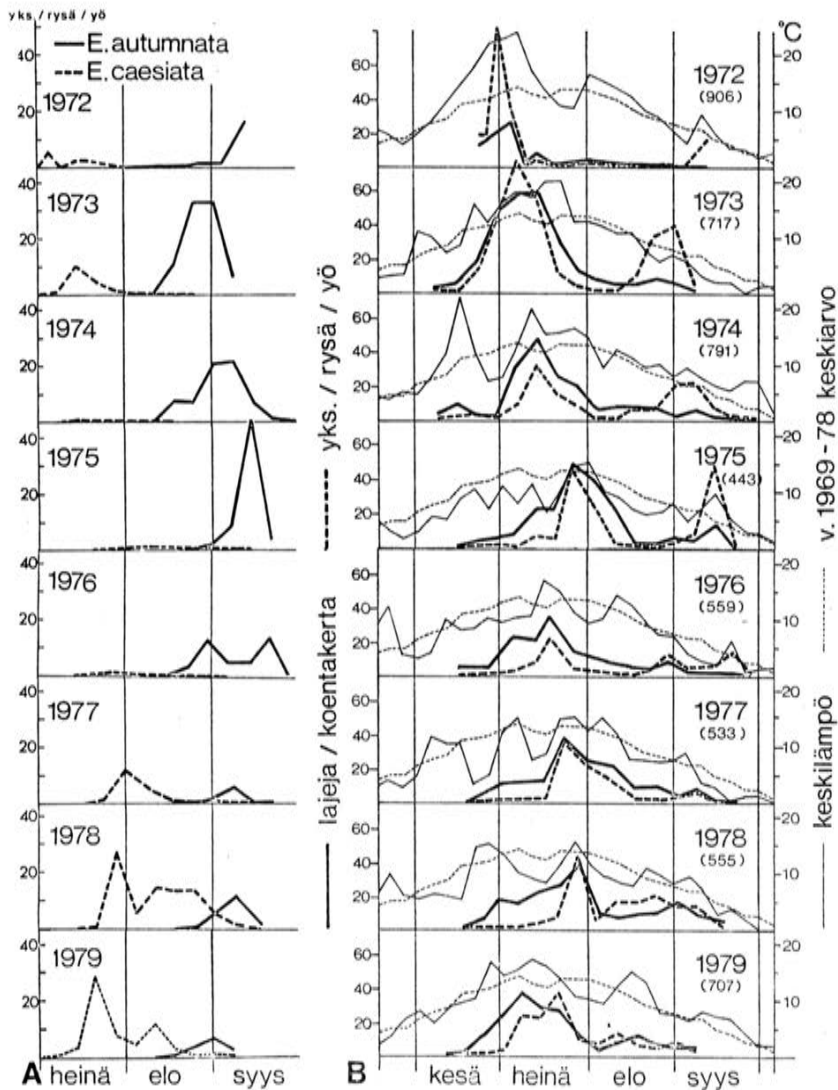
melko oikukkaasti erittäin paikallisina korkeimmilla tuntureilla. Toisaalta jotkut lakipaljakoiden lajit saattavat ilmestyä aivan poikkeaviin ympäristöihin, esim. *Oeneis bore* ja *Entephria polata* hiekkaisille jokitorville. *Xestia kongsvoldensis* lentää Utsjoella poikkeuksellisesti myös soilla, kun taas *Colias hecla*, joka Kilpisjärvellä on tunturilaji, lentää Utsjoella vain jokirannoissa. Joinakin vuosina Utsjoen tuntureiden huipuilla saattaa tavata jopa ritariperhosia (*Papilio machaon*) ja vaelluksellaan levähtäviä ohdakeperhosia (*Vanessa cardui*).

Suomessa vain Kilpisjärvellä tavatuista 20 paljakkalajista tullaan varmasti vielä joitakin löytämään Utsjoelta, ei kuitenkaan aivan korkeimpien huippujen lajeja. Utsjoen keräily on ehkä liikaakin keskittynyt tien varrella sijaitseville Karigasniemen ja Utsjoen kylän Ailigas-tuntureille, jotka tosin ovatkin tuottoisia keräilypaikkoja. Lähes kokonaan tutkimatta on laaja Paistunturien alue läntisellä Utsjoella sekä Nuvvos—Ailigas—Kistuskaidi lännessä ja Tsuomasvaara idässä. Huonosti tunnetaan myös Utsjoen kylälle menevän tien itäpuolella avautuva laaja suo- ja vesistöalue ja enemmän tutkimista kaipaavat edelleen mielenkiintoiset rantahietikot ja -niityt.

Tunturipaljakoiden ja jokivarsiniittyjen väliä hallitsevat Utsjoella koivikot: vaivaiskoivuisoista kuiviin tunturikoivukankaisiin. Täällä yksilö- ja lajirunsaus on suuri, keväällä lentävistä tyttöperhosista (*Archiearis parthenias*) syksyn tunturimittareihin (*Epirrita autumnata*) asti. Koivikkoon eksyy usein myös vieraiden biotooppien lajeja, ja esim. kuusikkolaji *Xestia gelida* näyttää näin pohjoisessa sopeutuneen elämään puhtaissa koivikoissa. Tyypillinen keskikesän koivuvyöhykelaji Utsjoella on esim. *Olethreutes hyperboreanus*.

Varhaisimmat perhoset Utsjoella ovat tuttuja eteläisiä lajeja. Koivikoissa aloittavat jo toukokuussa lentonsa *Eriocrania* -lajit, *Achlya flavicornis*, *Archiearis parthenias* ja *Lycia pomonaria*. Vasta juhannuksen tienoilla lentävät aikaisimmat levinneisydeltään pohjoiset lajit kuten *Colostygia lineolata* ja *Clossiana polaris*. Aikuistalvehtijoita on näin pohjoisessa vain harvoja, esim. Utsjoen vakinaiseen lajistoon tällaisia kuuluu nokkosperhosen lisäksi vain viitisen pikkuperhoslajeja. Keskikesän perhosten lentokausi on melko lyhyt ja useimmat lajit lentävät runsaina lähes samanaikaisesti, mutta tämä lennon huippu saattaa siirtyä kylminä kesinä heinäkuun alusta aivan kuun lopullekin (kuva 1B). Valopyynnin avulla on huomattu, että syyslajistokin on melko monipuolinen, elo-syyskuussa lentelee mm. useita kääriäislajeja. Viimeiset lajit ovat kuitenkin tutut *Epirrita autumnata* ja *Poecilocampa populi*, jotka lentävät lokakuun lumentuloon asti. Joskus myös vaeltaneiden kaalikoiden (*Plutella xylostella*) Lapissa kehittyneet jälkeläiset lentävät myöhäissyksyn asti, mutta ne eivät pystyne talvehtimaan täällä.

Perhosten runsaudentvaihtelu on Lapissa erittäin voimakasta ja silmiinpistävää jo senkin vuoksi, että lajirunsaus usein yksilömääräkin on täällä pienempää kuin etelässä — esim. kaalikoin vaellusten aikana on lähes mahdollonta havainnoidakaan muita pikkuperhosia. Tunnetusti voimakkaat kannanvaihtelut Utsjoella on esim. levinneisydeltään pohjoisilla lajeilla *Zygæna exulans*, *Hypodryas iduna* ja *Rheumaptera subhastata*, joista joinakin kesinä ei näe ainuttakaan yksilöä. Yllättäviä massaesiintymisiä on Utsjoella ollut tunturimittarin lisäksi mm. lajeilla *Olethreutes schulzianus*, *Hedya atropunctana* ja *Catascia sordaria*.

Kuva 1 A.

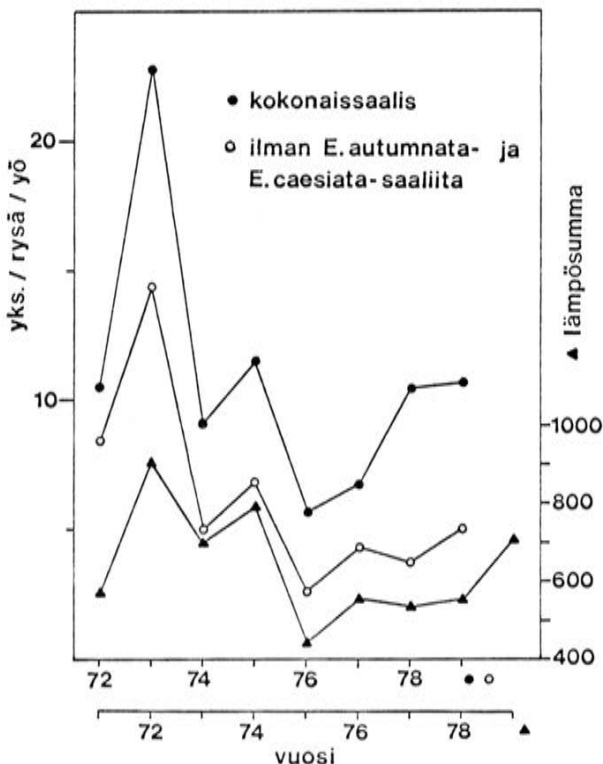
Epirrita autumnata ja *Entephria caesiata* lentoajat ja saaliit valopyydyksissä.

B

Vuosittaiset yksilö- ja lajisaaliit valopyydyksissä verrattuna vuorokautisiin keskilämpötiloihin ja 10 vuoden keskilämpötilojen keskiarvoon. Vuosilu-vun alla suluissa vuoden tehoisa lämpösomma (ka. v. 1969—78 645 d.d.).

Useat perhoslajit elävät Utsjoella levinneisyytensä pohjoisrajalla ja ovat siksi erityisen herkkiä alhaisille kesälämpötiloille. Kylmien kesien seurauksena tämä pohjoisraja saattaa siirtyä huomattavasti etelämmäksi ja näin aikaisemmin yleisetkin lajit voivat kadota alueelta, mutta palaavat mahdollisesti seuraavina lämpiminä jaksoina (ks. valopyyntikappale). Laajempaan yleistymiseen Lapissa liittyy kääriäislajien *Acleris aspersana* ja *Zeiraphera diniana* ilmestyminen InL:iin 70-luvulla. Yllättävä *Lasiommata maera*-esiintymä Utsjoella (v. 1964) taas selittynee siten, että laji on Norjassa levinnyt pohjoisemmaksi kuin Suomessa. Tällaisia Jäämeren rantoja seuraavia lajeja lienevät myös InL:ssa vain pohjoisimman Utsjoen niityillä tavattavat *Xanthorhoe montanata* ja *X. fluctuata*.

Vuorovuosittain esiintyvät perhoslajit tuovat myös vaihtelua pohjoisen perhosfaunaan. Utsjoella *Xestia*-maayökkösten parillisina ja parittomina vuosina lentävien kantojen raja kulkee Pulmanki- ja Vetsikkojoen välisellä vedenjakaja-alueella; vain aniharva yksilö on saatu "vääränä" vuonna. Myös eräillä muilla lajeilla on havaittavissa jonkinlaista vuorovuosittaisuutta (esim. *Pararctia lapponica* ja *Gypsonoma nitidulana*), mutta tämä saattaa useimmiten johtua kuitenkin vain vuorottelevista kylmistä ja lämpimistä kesistä ja niistä aiheutuvista kannanvaihteluista (kuva 2).

Kuva 2.

Vuosittaiset valopyyntisaaliit verrattuina edellisen kesän lämpösummaan.

Valorösyäpöynnistä Kevolla

Kevonniemellä tutkimusaseman ympäristössä on harjoitettu hyönteisten valopyyntiä säännöllisesti vuodesta 1971 lähtien (ks. esim. KOPONEN & LINNALUOTO 1979 ja LINNALUOTO & KOPONEN 1980). Valopyynnin merkitys Utsjoen perhoskartoitukseen ja tutkimukseen on ollut suuri, sillä valoisista öistä huolimatta saaliit ovat olleet yllättävän runsaita: vuosina 1972—79 saatiin kolmella 500 W:n sekavalolampulla yli 22 000 perhosyksilöä, jotka kuuluivat 161 lajiin. Näistä 50 lajia oli Utsjoelle uusia, useat aiemmin huonosti tunnettuun syyslajistoon kuuluvia. Yksilö- ja laji-runsaimmat perhosheimot valopyydyksissä olivat mittarit ja kääriäiset. Molemmista ryhmistä saatiin valolla noin puolet Utsjoelta tunnetuista lajeista ja yleisimpiä lajeja *Epirrita autumnata* ja *Entephria caesiata* -mittareita oli puolet kokonaissaaliista (taulukko 1 ja 2). Mielenkiintoisimpia löytöjä ovat olleet esim. *Elachista parasella* (1 yks.), *E. ingvarella* (1 yks.), *Phyllonorycter rolandi* (2 yks.), *Apotomis moestana* (10 yks.) sekä vuoden 1973 suurvaelluksen yhteydessä saatu *Catocala adultera*.

Taulukko 1. Utsjoen lajirikkaimmat perhosheimot ja niiden saaliit valorysissä v. 1972—79.

Heimo	Utsjoella		
	lajeja	lajeja	valolta yksilöitä
Tortricidae	71	41	3 883
Geometridae	57	26	10 858
Noctuidae	42	12	197
Pyralidae	31	10	274
Gelechiidae	21	11	1 000
Coleophoridae	21	9	621
tot. 40 heimoa	421		
22 valolta		161	22 106

Taulukko 2. 10 runsaimman lajin kokonaissaaliit valorysissä v. 1972—79.

<i>Epirrita autumnata</i>	6 691
<i>Entephria caesiata</i>	3 536
<i>Parasammerdamia conspersella</i>	2 329
<i>Olethreutes hyperboreanus</i>	795
<i>Schiffermuelleria stipella</i>	772
<i>Olethreutes obsoletanus</i>	747
<i>Ancylis myrtillana</i>	590
<i>Pleurota bicostella</i>	575
<i>Chionodes lugubrella</i>	420
<i>Olethreutes schulzianus</i>	400

Useimpien valolletulevien perhosten päälentoaika osuu Utsjoella heinäkuuhun ja toinen yleensä elo-syyskuun vaihteeseen ajoittuva maksimi on pääasiassa tunturimittarin aiheuttama (1. huippuunkin voi yhden lajin massaesiintymä vaikuttaa huomattavasti, kuten *Olethreutes schulzianus* kesäheinäkuun vaihteessa 1972 ja *Entephria caesiata* viime vuosina) (Kuva 1 A ja B). Erialaisten valaistusolosuhteiden takia ei kesä- ja syyslajien runsautta voi verrata keskenään valopyyntihavaintojen perusteella. Sitävastoin lentokäyrien 1. huippu sattuu Utsjoella jopa stabiilimpiin valaistusoloihin kuin Etelä-Suomessa, nimittäin jatkuvan päivän ajanjaksoon (17.05.—24.07.), joten yksittäisten lajien lentoajat ovat vertailukelpoisia. Myös tunturimittarin kannanvaihteluista saadaan valopyynnin avulla melko luotettava kuva.

Kesän lämpimyyttä (lämpösomma ja vuorokauden keskilämpötila) määrää perhosten lennon ajoittumisen (kuva 1 B). Perhokset alkavat lentää kun lämpösomma on saavuttanut tietyn tason ja sen jälkeen lämpötilan selvä nousu laukaisee päälennon — tämä nähdään jopa jakson kylmimpänä kesänä 1975. Tämänkin jälkeen erityisesti alhaiset yölämpötilat vähentävät perhosten lentoaktiiviteettia (ISO-IIVARI & KOPONEN 1977). Vaikka perhosten lentoajat ovat Lapissa yleensä melko lyhyet, on *Entephria caesiata* (kuten myös *Trichiura crataegin*) lentoaika osoittautunut poikkeuksellisen pitkäksi ja kahteen huippuun jakautuvaksi (kuva 1 A). Tämä johtune siitä, että lajilla on kaksi eri ravintokasveilla elävää ja eri nopeudella kehittyvää toukkamuotoa (NIEMELÄ ym. 1980).

Edellisen kesän lämpösomma näyttää määräävän perhosten vuosittaisen kokonaissaaliin valorysissä; korrelaatio on vieläkin selvempi, jos jätetään huomioon ottamatta kahden dominoivan ja samalla myöhäisen lajin saaliit (kuva 2). Kylmänäkin kesänä saattaa siis perhosia olla runsaasti (esim. 1975), jos edellinen kesä on ollut lämmin, mutta erityisesti keskikesän lajien lento saattaa tällöin siirtyä niin myöhäiseksi, etteivät niiden toukat (yleisin talvehtimisaste pohjoisessa) ehdi saavuttaa talvehtimisvalmiutta. Esim. vuosina 1972—75 keskikesän lajien lentoajat siirtyivät vähitellen yhä myöhäisemmiksi ja v. 1976 useimpien lajien kannat olivat pienimmillään; aikaisemminkin yleisiä lajeja *Ancylis unguicella* ja *Syngrapha interrogationis* ei ole tämän jälkeen saatu yhtään yksilöä valopyydyksistä. Perhosten kannanvaihteluiden tai varsinkaan massaesiintymien selitys ei luonnollisesti ole näin yksinkertainen, vaan esim. tunturimittarilla mm. munien talvikuolleisuus saattaa olla paikallisia kantoja rajoittava tekijä (NIEMELÄ 1979) (Ks. myös Baptria, vol. 3 (1978) s. 37).

Kesällä 1980 aloitettiin Utsjoella myös syöttipyyntikokeilu 10 syöttiryssä. Ainakin *Hillia iris* näytti olevan runsas sopivilla biotoopeilla, *Xestia*-lajejakin saatiin jonkin verran (materiaali on vielä käsittelemättömänä pakastimessa). Näin toivotaan saatavan selvyyttä maayökkösten lentorajoista ja ennen kaikkea lisää pisteitä levinneisyyskarttoihin. Koko InL:n perhosharkitus on myös edelleen käynnissä, otamme Erkki Laasosen kanssa mielellämme vastaan 10 x 10 km koordinaatein varustettuja havaintoja koko alueelta (Utsjoen havaintokaavakkeita saa allekirjoittaneelta).

Lopuksi haluamme Seppo Koposen kanssa kiittää kaikkia, jotka ovat avustaneet meitä Utsjoen perhosfaunan selvitystyössä ja julkaisun laadinnassa. Erityisesti Veijo Mannelin on antanut käyttööme laajat ja tarkat,

1940-luvulta lähtien tehdyt muistiinpanonsa. Olavi Sotavalta on täydentänyt makrojen ja Jorma Kyrki mikrojen levinneisyystiedot kortistoistaan. Määrittelyissä ovat avustaneet etenkin monet mikroekspertit, erityisesti Jukka Jalava ja Jorma Kyrki ja eräissä erityisryhmissä mm. Kauri Mikkola (*Eupithecia*), Leo Sippola (*Coleophoridae*) ja Esko Suomalainen (*Solenobiae*). Havaintotietoja olemme saaneet yli sadalta Utsjoella käyneeltä perhosharrastajalta, joita olemme lukuisin kirjein ahdistaneet — kiitos kaikille! Allekirjoittanut on saanut apurahan Utsjoen perhostutkimuksiin Helsingin Hyönteistieteelliseltä Yhdistykseltä, Suomen Hyönteistieteelliseltä Seuralta ja Suomen Perhostutkijain Seuralta.

KIRJALLISUUS

- EURANTO, E., SCHANTZ, M. von & SOTAVALTA, O. 1957: Perhoshavainnot Turun Eläin- ja Kasvitieteellisen Seuran retkillä Utsjoen pitäjään (InL) vuosina 1954—1956. — Ann. Entomol. Fennici **23**, 115—133.
- HACKMAN, W. 1950: Lepidopterologiska iakttagelser i Utsjoki socken 1949. — Notulae Entomol. **30**, 18—22.
- ISO-IIVARI, L. & KOPONEN, S. 1977: Insect catches by light trap compared with geomagnetic and weather factors in subarctic Lapland. — Rep. Kevo Subarctic Res. Stat. **13**, 33—35.
- JUSSILA, R. 1963: The Macrolepidoptera of the Kevojoki area (InL) in Finnish Lapland. — Ann. Entomol. Fennici **29**, 218—230.
- KOPONEN, S. & LINNALUOTO, E.T. 1979: Flight periods and abundance of some moths caught by light traps in subarctic Finnish Lapland, 1972—78. — Rep. Kevo Subarctic Res. Stat. **15**, 19—26.
- LINNALUOTO, E.T. & KOPONEN, S. 1980: Lepidoptera of Utsjoki, northern-most Finland. — Kevo Notes **5**, 1—68.
- NIEMELÄ, P. 1979: Topographical delimitation of *Oporinia*-damage: Experimental evidence of the effect of winter temperature. — Rep. Kevo Subarctic Res. Stat. **15**, 33—36.
- NIEMELÄ, P., ISO-IIVARI, L., LAINE, C. & LAINE, K.J. 1980: Food plant preference and growth of larval colour forms of *Entephria caesiata* (Schiff.) (Lep., Geometridae). — Rep. Kevo Subarctic Res. Stat. **16**, 45—48.
- NORDMAN, A. 1942: Bidrag till kännedomen om Utsjoki sockens (Li) lepidoptera. — Notulae Entomol. **21**, 105—129.
- SAHLBERG, J. 1895: Lepidoptera anträffade under en resa i Inari Lappmark den 16. juni till 2. augusti 1894. — Acta Soc. Fauna et Flora Fennica **11** (7), 1—15.

Utsjokis fjärilar

Redan Sahlberg angav 40 fjärilsarter 1895 från Utsjoki varav *Catopt. furcatella*, *Xestia quieta* och *Sympistis lapponica* var nya för Finland. Nordman uppräknar 1942 tills dess anträffade 183 arter, varefter Hackman 1950 anger 208, Euranto m.fl. 278 arter 1957, Jussila 280 arter 1963 och Linnaluoto och Koponen 421 arter 1980. Följande framställning bygger på den sistnämnda publikationen.

FAUNAS SPECIALKARAKTÄRER

Den enda finländska enbart i Utsjoki anträffade fjärilen torde vara vecklaren *Eucosma guentheri* som lokalt förekommer på sandiga strandängar vid Tana älv. Typiska utsjokiarter utgör även *Collas hecla* och *Erebria medusa* i älvornas ängdalar samt kalfjällens arter *Oenais bore*, *Xestia quieta* och *Hada staudingeri*.

Ett tital av arterna i Utsjoki är verkligt nordliga och de flesta har hittats under senare år då insamlingsaktiviteten varit högre. T.ex. *Olethr. noricanus*, *Epibl. simploniana*, *Ag. glandon* och *Symp. zetterstedtii* vilka i enstaka exemplar hittats på de högsta fjällen. Andra såsom *Coleoph. tractella*, *Col. hecla*, *Bol. navaea* och *Per. minoratum* flyger mycket lokalt i Tana älvdal.

Kalfjällsarter utgör även *Ent. byssata*, *Psych. sabini* och *An. richardsoni* vilka förekommer nyckfullt och ytterst lokalt inom de högsta fjällen. Endel kalfjällsarter uppträder på helt avvikande ställen såsom *Oen. bore* och *Ent. polata* på sandiga älvslutningar och *Collas hecla* som i Kilpisjärvi är en fjällart flyger här blott vid älvstränderna. *Xestia kongsvoldensis* förekommer avvikande nog också på kärrmark. Endel av de 20 finska fjällarter som blott anträffats i Kilpisjärvi kommer antagligen ännu att anträffas i Utsjoki där insamlingen tillsvidare trots det stora området huvudsakligen bedrivits längs landsvägarna i Karigasniemi och Utsjoki kyrkoby.

Björkvegetationen alltifrån dvärgbjörkskärr till fjällbjörkshedar förhärskande i Utsjoki och såväl individ- som artrikedomen är anseelig börjande från flickfjärilar på våren till höstens fjällmätare. Även arter från främmande biotoper såsom granarten *Xestia gelida* har helt funnit sig till rätta i ren björkvegetation. En i Utsjoki typisk högsommarbjörkart utgör *Olethr. hyperboreanus*.

De tidigaste vårarterna är kända sydliga, i maj redan börjar *Eriocrania*-arterna och *Achl. flavicornis*, *Arch. parthenias* och *Lyc. pomonaria* flyga medan de tidigaste nordliga fjärilarna *Col. lineolata* och *Ac. appensata* uppenbarar sig först invid midsommaren.

Fjärilsovervintrarna är mycket få såhär långt norrut, förutom nässeljärilen blott ca 5 småfjärilar. Högsommarfjärilarnas flygtid är kort och sammanfaller nästan för de flesta fjärilarna men flygtoppen kan under kalla somrar förskjutas från början av juli till månadens slut (Fig. 1 B anger den årliga fångsten i ljusfällor med angivande av antalet exemplar och arter i relation till daglig medeltemperatur och medeltemperaturernas medelvärde under 10 år. Under årtalet anges i parentes årets effektiva värmesumma).

Ljusfångsten har avslöjat att höstfaunan är rätt mångsidig. De sista arterna utgöres av *Epirr. autumnata* och *Poec. populi* men i augusti — september flyger ett flertal vecklare.

Fjärilarnas frekvensvariation är i Lappland ytterst påfallande och som exempel på arter med stora variationer i förekomsten kan *Zyg. exulans*, *Hypodr. iduna* och *Rheumapt. subhastata* anges, arter som vissa år icke uppträder i ett enda exemplar. Ovanliga massförekomster av *Olethr. schulzianus*, *Hedya atropunctana* och *Cat. sordaria* har registrerats förutom fjällmätarens välkända dylika.

Flere arter befinner sig i Utsjoki på sin yttersta nordgräns och som följd av detta drar de sig anseeligt söderut efter kalla somrar. Den oväntade förekomsten av *Las. maera* i Utsjoki förklaras av att arten kanske tillika med *Xanth. montanata* och *fluctuata* har en nordligare utbredning i Norge följande den milda ishavskusten och samtliga tre förekommer blott i det nordligaste Utsjoki.

Även en uppdelning av arter i jämna och udda år flygande kan iakttagas hos *Xestia*-jordflyna, kanske även *Pararct. lapponica* och *Gypson. nitidulana*. Fenomenet kan kanske bero av omväxlande kalla och varma somrar (figur 2 anger det årliga ljusfångstresultatet i relation till föregående sommars värmesumma).

FÅNGST MED LJUSFÄLLOR I KEVO

Fångsten har bedrivits regelbundet sedan år 1971 och trots de ljusa nätterna har ljusfångsten visat sig ytterst viktig för utredandet av Utsjokis fjärilfauna. Resultatet har varit gott, under åren 1972—79 infångades på tre 500 W lampor över 22 000 fjärilsexemplar av 161 arter av vilka 50 var nya för lokalfaunan, de flesta hörande till den från tidigare dåligt kända höstfaunan. Rikligast företrädde både art- och individmässigt var mätarna och vecklarna. Hälften av totalfångsten bestod av de allmännaste mätarna *Epirr. autumnata* och *Ent. caesiata* (figur 1 A anger flygtiden för dessa).

Tabell 1 visar de fjärilfamiljer som artrikast uppträder i Utsjoki, totalartantalet ses i kolumn 1, artantalet på ljus i kolumn 2 och individantalet för familjerna i kolumn 3. Art- och individantalet på ljus summeras till 161 arter och 22 106 individer.

Tabell 2 utvisar individantalet för de tio vanligaste fjärilarna i ljusfällorna under åren 1972—79.

Den första flygtoppen för ljusbesökande arter infaller i Utsjoki i juli (ständigt dagsljus 17.05.—24.07.) och en annan i månadsskiftet augusti—september betingad främst av fjällmätaren, vars frekvensfluktuationer ljusfångsten tillförlitligt avspeglar.

Sommarvärmen (= värmsumman och dygnets medeltemperatur) är utslagsgivande för fjärilarnas flygtid och dessa börjar flyga då en viss värmsumma uppnåtts, varefter en ytterligare klar temperaturstegring utlöser huvudflykten, detta fenomen kan studeras även under kalla somrar såsom 1975. Låga nattetemperaturer verkar efter detta hämmande på fjärilarnas flygning.

Jämfört med fjärilarnas allmänt taget korta flygtider i Lappland äger *Ent. caesiata* och *Trich. crataegi* ovanligt långa och bifasiska flygtider (fig. 1 A), möjligen beroende av att arterna har två skilda larvformer vilka lever på olika växter och utvecklar sig med olika hastighet.

Värmsumman för föregående sommar förefaller att bestämma den årliga totalmängden fjärilar i ljusfällorna, korrelationen är ännu klarare om de dominerande arterna *E. autumnata* och *E. caesiata* utelämnas (fig 2). Detta förklarar varför det även under kalla somrar kan förekomma rikligt med fjärilar, men flygningen förskjuts ofta då så sent att dessas larver (allmännaste övervintringsstadiet i norr) icke hinner nå övervintringsstadiet. Under åren 1972—75 ledde detta till att högsommararternas flygtid småningom förflyttades allt senare resulterande i rekordlåga stammar år 1976. Bl.a. de tidigare vanliga *Anc. unguicella* och *Syngn. interrogationis* har icke efter detta fångats i ett enda exemplar i ljusfällorna.

Givetvis kan ej variationerna i fjärilstammarna och massförekomsterna förklaras såhär enkelt, t.ex. äggdödligheten hos fjällmätaren torde inverka på de lokala stammarna.

Intressanta ljusfångstarter utgör 1 ex var av *Elach. parasella* och *ingvarella* samt *Cat. adultera* under storvandringen 1973, 2 exx *Phyll. rolandi* och 10 exx *Apot. moestana*.

Sommaren 1980 inleddes i Utsjoki även ett betesfångstexperiment med 10 betesfällor utvisande att åtminstone *Hillia iris* ställvis är riklig, *Xestia* -arter infångades även i någon mån, men materialet är tillvidare obehandlat.

XANTHIA GILVAGO (Denis & Schiffermüller, 1775) SUOMESTA

Kauri Mikkola
08.10.1980

Ollessamme Leena Kirkkomäen kanssa 07.09.1980 kokemassa valo- ja syöttirysä Hankoniemen kärjen Tulliniemessä, 6640:270, koentaväli 31.8.—06.09., meitä odotti yllätys syöttirysässä, joka roikkui männyssä karulla hiekkakentällä rannan tuntumassa. Päällimmäisenä rysä-ämpärissä näkyi maalle uusi yöökköslaji, *Xanthia gilvago*, ja kun poimittuani tämän yksilön talteen kaasin muun saaliin muovirasiaan, näkyviin jäi toinen yksilö samaa lajia. Olin juuri edellisenä keväänä Kööpenhaminan museossa opetellut erottamaan toisistaan *X. gilvagon* ja *ocellarisin*, joten lajinmäärittäyksessä ei ollut vaikeuksia (myöhemmin kyllä katsottu genitaalitkin).

Kaksi asiaa jäi ihmetyttämään, kun ensi hämmästyksestä oli toivuttu: miten yksilöt, ♂ ja ♀, sattuiivat samaan rysään, sekä, miksi toukkana jalavalla elävä laji lentelee karulla hietikolla. Noin 600 metrin säteellä toimi kuusi syötti- ja kolme valorysää. Ensinnä mainittu voi johtua sattumasta tai sitten syöttillä ollut ♀ on houkutelut feromonillaan ♂:n paikalle. Kakkoskohta vaatii tarkempaa selvitystä.

Kun rysän muut perhoset vaikuttivat kuolleilta, mutta ♀ *gilvago* oli joko vielä hengissä tai juuri kuollut, voidaan varsin varmasti päätellä sen tulleen rysään edellisenä yönä, lähinnä vielä aamuyöllä. ♂ sen sijaan oli selvästi kuollut, joko tippunut ennen ♀:ta ämpäriin tai joutunut kohtaan, jossa myrky on vaikuttanut nopeammin.

Tutkimalla lajin levinneisyyttä lähialueilla (HOFFMEYER 1962, NORDSTRÖM ym. 1969, SULCS & VIIDALEPP 1969) sekä sääkarttoja, asiaan tulee selvyys. Laji on tavattu Tallinnan luota jo v. 1924, mutta seuraavan kerran Virossa vasta v. 1967 Saarenmaalta 3 yks. Latviasta on useampia löytöjä, mutta lajia pidetään hyvin harvinaisena. Tanskasta *X. gilvago* todettiin v. 1917, mutta oli jo 1940-luvulla laajalti levinnyt ja paikoin runsain loppukesän laji. Ruotsissa laji mainitaan yleiseksi Skoonessa, mutta se esiintyy vakinaisena Tukholman alueella saakka. Pohjoisimmat löydöt ovat Oslon tienoilta. Lajin yleislevinneisyys on eurooppalais-etuasialainen.

Kahtena edellisenä yönä 05.—06.09. ja 06.—07.09. Etelä-Suomessa vallitsi voimakas ja lämmin (aamulämpötilat +12—14 °C) lounainen—länsilounainen ilmapvirtaus, jossa useampia rintamia liikkui nopeasti Etelä-Skandinavian ja Suomen yli Pohjois-Venäjälle. Todennäköisimmin se suuri määrä *X. gilvagoa*, josta kaksi yksilöä saatiin talteen, on lähtenyt liikkeelle Ruotsista, Tukholman tienoilta tai etelämpää 05.09. iltayöstä ja mahdollisesti joutunut lentämään päivällä merietäisyyden pituuden vuoksi (vrt. *C. pennaria* ks. Baptria 4/80 s. 93). Koska perhoset tavattiin niille sopimattomasta elinympäristöstä, eikä tuulen yläpuolella ole Ruotsia lähempänä sopivaa ympäristöä ja koska siis sääkartta osoittaa juuri sinne, missä *X. gilvago* elää melko yleisenä, voidaan pitää varsin luotettavasti osoitettuna, että kysymyksessä oli loikkaus Ruotsista. Sen tuloksena lajia saatetaan tavata paikallisena maastamme lähivuosina.

X. gilvagon toukka elää nuorena touko-kesäkuussa jalavan kukissa ja sitä voi etsiä maahan pudonneista kukinnoista. Viimeinen toukkavaihe elää erilaisilla matalilla kasveilla.

Koska *X. gilvagoksi* voi helposti luulla *X. icteritian* aurantia-muotoa (mullankeltainen pohjaväri) ja koska *X. ocellaris* on toisinaan *X. gilvagosta* vaikeasti erotettavissa, seuraavassa esitetään näiden kolmen tuntomerkit:

X. icteritia f. aurantia on muita pienempi, sen takasiivet ovat vaaleimmat, etusiipien kirjailut ovat ruskehtavia ja etusiiven kärki on terävä, etureuna kärjen läheltä lähes suora (ks. kuva).

X. gilvagon kirjailut ovat mustien suomujen muodostamia, takasiiven sisäreuna on vahvasti varjostunut ja etusiiven kärki on pyöristynyt.

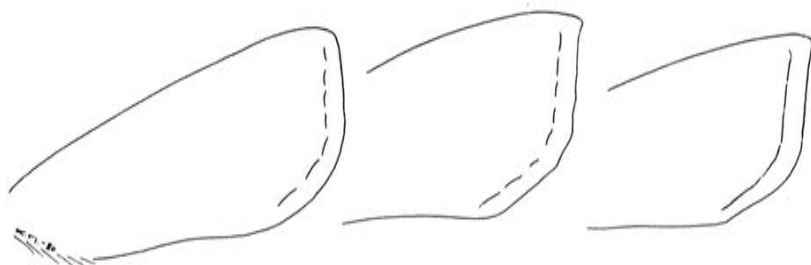
X. ocellaris, jota ei ole tavattu Suomesta, on tavallisesti aivan erinäköinen kuin *X. gilvago*, yksivärisen hailakan ruskehtava ilman tummia kirjailuja, mutta välistä hyvin samannäköinen, ja silloin seuraavat tuntomerkit ovat käyttökelpoisia: etusiiven ulko-osan suonet vaaleat, siiven kärki hyvin terävä, mitä korostaa etureunan kaareutuneisuus. Koiraan genitaalien vähäisen eron näkeminen vaatii tottumusta.

KIRJALLISUUS

HOFFMEYER, S. 1962. De danske ugler. Aarhus.

NORDSTRÖM, F., KAABER, S., OPHEIM, M., SOTAVALTA, O. & DOUWES, P. (ed.) 1969. De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning. Lund.

SULCS, A. & VIIDALEPP, J. 1969. Verbreitung der Grossschmetterlinge (Macrolepidoptera) im Balticum. III Eulenfalter. — Dtch. Ent. Z. N. F. 16, 217-272.

X. gilvago

X. ocellaris

X. icteritia

XANTHIA GILVAGO (D. & S.) NY FÖR FINLAND

Xanthia gilvago rapporteras som ny för landet. Ett par fångades 31.08.—06.09.1980 med köderfälla på Hangöudd. Fjärilarna kom från en helt främmande biotop (sanddyner), och med anledning av väderlekssituationen hade de haft sitt ursprung i Sverige.

ANARTA- JA LÄHEISTEN SUKUJEN SUOMALAISTEN LAJIEN SYSTEMATIIKASTA

Kauri Mikkola

21.01.1981

Perhosten ryhmittelyä sukuihin vaikeuttaa usein kaukaistenkin sukulaisten samannäköisyys, joka johtuu sopeutumisesta samanlaisiin olosuhteisiin. Niinpä pohjoisten ja/tai vuoristoalueilla elävien, päivällä lentelevien yökkösten takasiivet ovat usein värikkäät, reunavyölliset. Tällaisia lajeja on hiukan yllättävästi mm. suvussa *Chersotis*. Meillä tämän tuntomerkin käyttö on johtanut siihen, että sukuun *Anarta* on kasautunut lajeja, jotka eivät siihen kuulu.

Sukulaisuussuhteita voidaan parhaiten selvittää sellaisten tuntomerkkien avulla, jotka eivät ole alttiita adaptiiviselle konvergenssille (sopeutumisesta johtuvalle samansuuntaiselle kehitykselle). Aikuisissa perhosissa epäilemättä genitaalit, sukuelimet tarjoavat parhaan tällaiset tuntomerkit. Genitaalihan ovat itse asiassa sisäisiä rakenteita, joten ei ole odotettavissa, että olosuhteet vaikuttaisivat niihin. Samansuuntaista kehitystä voi tietenkin tapahtua sattumalta. Sattuman mahdollisuudet ovat kuitenkin vähäiset, sillä varsinkin ne elimet, joilla ♂ tarttuu ♀:een (sivulämssät, uncus), ovat tavallisesti varsin monimutkaiset ja niiden erilaistumiseen on lukemattomia teitä. Lisäksi sukulaisuus/sattuma -mahdollisuus voidaan tarkistaa ♀:n genitaalista: jos on kyse aidosta sukulaisuudesta, tämä on nähtävissä molemmista sukupuolista.

Meillä *Anartan* sukuisina pidettyjen lajien, *richardsonin* ja *lamutan* genitaalien tarkastus tuotti melkoisen yllätyksen: molemmat kuuluvat selkeästi sukuun *Polia* ja ovat lisäksi läheistä sukua lajille *P. sabmeana*. Vielä HARTIGIN ja HEINICKEN Euroopan yökkösten luettelossa ne ovat *Anarta* -suvussa, vaikka jo HEYDEMANN (1944) ja KOZHANTSHIKOV (1947) ovat selvittäneet niiden sukulaisuussuhteet. Näillä tutkijoilla tilannetta on kuitenkin sotkenut STAUDINGERIN (1901) Irkutskin alueelta *A. richardsonin* variaation kuvaaman *asiatican* sekoittaminen *lamutaan*. Tämä *asiatica* ei kuitenkaan näytä olevan sen enempää *richardsoni* kuin *lamutakaan*, vaan itsenäinen laji (tyyppiyksilöt ovat juuri tutkittavina). — Näistä lajeista nähtiin seinälle heijastettuja genitaalipreparaatteja.

Anartomima bohemani -lajilla taas ei ole mitään tekemistä *Anarta*- ja *Polia*-sukujen kanssa. *Anartomima*-suvun oikeutus tuntuu kyseenalaiselta, sillä laji on läheinen *Lasionycta*-suvulle, jonka tyyppilaji on *L. skraelingia*. Lähi-aikoina on tarkoitus selvittää, ovatko *Lasionycta*-lajit lainkaan yhdistettävissä *Hada*-sukuun, jonka tyyppilaji on *H. nana* ja joka vanhempana nimenä tällöin jäisi näiden lajien sukunimeksi.

- HEYDEMANN, F. (1944): Zur Kenntnis der Gattung *Aplecta* Guen. und zweier "Dualspezies" in derselben. (Lep. Noct.) — Stett. Ent. Z. **105**, 12—33.
- KOZHANTSHIKOV, I. (1947): [On systematic of genera of *Anarta*-group (L. epidoptera—Noctuidae) in relation to ecology and geographic distribution of the species *Anarta* Ochs.] — Rev. d'Ent. de l'URSS, **29**, 12—35.
- STAUDINGER, O. ja REBEL, H. (1901): Catalog der Lepidopteren des palaearctischen Faunengebietes. — Berlin.

Om systematik hos finska *Anarta*- och därmed närbesläktade arter

Likartat utseende hos avlägset släkta arter som adapterat sig för liknande levnadsförhållanden försvårar ofta fjärilarnas indelning i släkten. Dagflygande nattflyn vilka förekommer inom bergstrakter och nordliga regioner har ofta färggranna bakvingar med kantband. Något överraskande förekommer dylika arter bl.a. hos släktet *Chersotis*. Hos oss däremot har detta kännetecken lett till att det inom släktet *Anarta* har ansamlats arter som ej hör dit.

Släktskap mellan arter kan bäst utredas genom kännetecken vilka icke är känsliga för adaptiv konvergens (likriktad utveckling p.g.a. anpassningen). Hos fullbildade fjärilar utgör genitalierna dylika kännetecken på vilka yttre anpassning icke nämnvärt inverkar helt slumpvis. Slumpens inverkan kan uteslutas genom att också honans genitalier undersökes.

Då genitalkontroll av de hos oss som *Anarta* släktingar ansedda arterna *richardsoni* och *lamuta* företogs, bjöd detta på en stor överraskning: Båda hör till släktet *Polia* och är därtill närbesläktade med *P. sabmeana*. I HARTIGS och HEINICKEs förteckning över Europas nattflyn är de ännu i släktet *Anarta* fastän redan HEYDEMANN och KOZHANTSHIKOV utredd dessas släktskapsförhållanden; men därvid har den av STAUDINGER från Irkutsk beskrivna *asiatica* -benämnda variationen av *A. richardsoni* blandats med *lamuta*. Ovannämnda *asiatica* torde däremot icke dessmera vara *richardsoni* eller *lamuta* utan en självständig art, vars typexemplar som bäst undersökes.

Arten *Anartomima bohemani* åter har intet att göra med släktena *Anarta* och *Polia*, vidare är *Anartomima* släktet berättigande ifrågasatt, arten står *Lasionycta* släktet nära, vars typart utgör *L. skraelingia*. Det är nu meningen att utreda huruvida *Lasionycta* arterna överhuvudtaget kan sammanföras med släktet *Hada*, vars typart är *H. nana*.

ML

Xylomoia strix ja *Polia sabmeana*

Valitettavasti näiden kahden artikkelin julkaisemista joudutaan vielä siirtämään. Edellinen ei mahtunut tähän numeroon ja selvitys *P. sabmeanan* lajitarvosta on vielä kesken (*P. vasjurini* ja *P. sabmeana* ovat ehkä *P. conspiciuan* alalajeja).

”PERHOSET 80” -NÄYTTelyn TOIMINTAKERTOMUS (lyhennelmä)

Toimihenkilöt

Näyttelyn suunnitteluun, pystyttämiseen, valvonta- ja myyntitehtäviin sekä purkamiseen osallistui vapaaehtoisina yli viisikymmentä seuramme jäsentä; näistä 36 henkilöä osallistui aktiivisesti näyttelyn suunnittelutyöhön ja eri osastojen suunnitelmien toteuttamiseen. Lisäksi useiden jäsenten koelmista oli perhoslaatikoita näyttelyssä mukana.

Suunnittelutyö

Näyttelytoimikunta kokoontui kaikkiaan viisi kertaa (ensimmäisen kerran 10.10.1979) ja sen työvaliokunta kymmenen kertaa ennen näyttelyä ja kumpikin kerran näyttelyn jälkeen. Näissä kokouksissa käsiteltiin näyttelyn eri sektoreiden toimintasuunnitelmia sekä käytännön järjestelyjä koko näyttelyn osalta (tilankäyttö, osastojen nimet, aukioloajat, pääsyliput, kutsuvieraat ym.). Eri sektoreiden toimikuntien kokousten määrää tai toimihenkilöiden käyttämää aikaa on tässä mahdotonta edes arvailla.

Vakuutukset

Näyttelyssä olleet perhoslaatikot oli vakuutettu (2 500 mk laatikkoa kohden) siten, että vakuutus kattoi näyttelyajan sekä kuljetukset ennen ja jälkeen näyttelyn. Vahinkoja näytteillä olleille perhosille ei sattunut.

Tiedotustoiminta

Tiedottaminen sisälsi seuran jäsenten haastatteluja sanomalehdistössä sekä TV-esiintymisen juuri ennen näyttelyä, näyttelyjulisteiden sijoittamisen näkyville paikoille Helsingin liikelaitoksiin sekä näyttelyesitteen ja -tiedotteen jakelua jäsenille ja muiden yhdistysten postitusten avulla.

Moniväristä näyttelyjulistetta painatettiin 500 kpl, A5-kokoista näyttelytiedotetta 5 000 kpl, suomenkielistä näyttelyesitettä (48-sivuinen) 3 000 kpl ja vastaavaa ruotsinkielistä lyhennelmämonistetta (12-sivuinen) 200 kpl. Ennen lehdistötilaisuutta postitettiin lehdistölle 80 kutsukorttia.

Myyntitoiminta

Keräilytarvikkeiden myyntiä ei suoritettu huonon henkilökunta- ja tarviketilanteen vuoksi. Näyttelyjulkaisuja myytiin 1 363 kpl (5 mk/kpl; jäsenille oli postitettu esite ennakoon korvauksetta yhdessä pääsylipun kanssa), arpoja 4 000 kpl (2 mk/kpl) ja perhosjulisteita 944 kpl (10 mk/kpl).

Näyttely

Näyttely pidettiin Helsingin kaupungilta vuokratuissa tiloissa Jugend-salissa (Pohjoisesplanadi 19) 18.—27.04.1980. Lehdistötilaisuuteen 17.04. osanotto oli laimeata, mutta näyttelyn aikana kirjoittelu päivälehdissä oli hyvinkin vilkasta (34 kirjoitusta taltiointiin). Kutsuvierastilaisuus pidettiin 18.04. kaksi tuntia ennen näyttelyn avaamista yleisölle. Näyttelyssä kävi 12 236 maksanutta henkilöä, joista koululaisia, opiskelijoita tai varusmiehiä oli 4 849 henkilöä. Pääsylipun hinta oli aikuisilta 5 mk ja muilta 2 mk. Kaikkiaan näyttelyyn tutustui lähes 13 000 henkilöä, koska vapaalipuilla pääsivät sisälle seuran jäsenet sekä sellaiset seuran ulkopuoliset henkilöt, jotka osallistuivat merkittävällä tavalla näyttelyn valmisteluun. Paras näyttelypäivä oli sunnuntai 20.04., jolloin ilman pientä jonotusta ei vilkkaimpana aikana tahtonut pienehköön näyttelysaliin mahtuakaan. Näyttelyn seurauksena ehdotettiin seuraan noin 90 uutta jäsentä.

Yhteenveto

Seuran 25-vuotisnäyttely onnistui yli odotusten — kävijöitä yhdeksän päivän aikana lähes 13 000 — ja tästä lankeaa kiitos paitsi korkeatasoiselle näyttelylle myös kattavasti ja asiantuntevasti järjestetylle tiedotustoiminnalle. Yhden vuoden valmisteluaika voidaan katsoa näinkin suurelle tapahtumalle minimiksi. Näyttelyorganisaatio toimi hyvin ja merkittävältä menetyksiltä vältyttiin. Näyttelyn vieraskirja, näyttelystä saadut kokemukset, lehtileikkeet ja valokuvat on talletettu seuran arkistoon. Näyttelyyn saatiin tukea Suomen Akatemialta. Näyttelyn tuotto oli noin 50 000 markkaa ja se käytetään Tieteellisen perhostutkimuksen edistämisrahaston tarkoituksperien toteuttamiseen.

Näyttelytoimikunta

III Eurooppalainen lepidopterologiakongressi

The Third European Congress of Lepidopterology will be held in Churchill College, Cambridge 13—16 April 1982.

The main theme of this Congress will be: **Lepidoptera ecology and biogeography** with **Conservation of the Lepidoptera** as a subsidiary theme.

Provisional offers of papers on these and other Lepidopterological topics should be sent as soon as possible to:

J. Heath
 Monks Wood Experimental Station
 Abbots Ripton
 Huntingdon, Cambs. PE17 2LS

Further details of the Congress will be issued in due course.

VIELÄ TARVITAAN *COSMOTRICHE LUNIGERA* -HAVAINTOJA

Hannu Saarenmaa

Tähän mennessä 14 seuran jäsentä on vastannut *lunigera* -tiedusteluun (ks. Baptria 2/80 ss. 41—44 ”Onko *Cosmotriche (Selenephera) lunigera*lla kaksi alalajia Suomessa?”). Heille parhaat kiitokseni. Koossa on 312 yksilön tiedot, mutta vielä tarvitaan lisää.

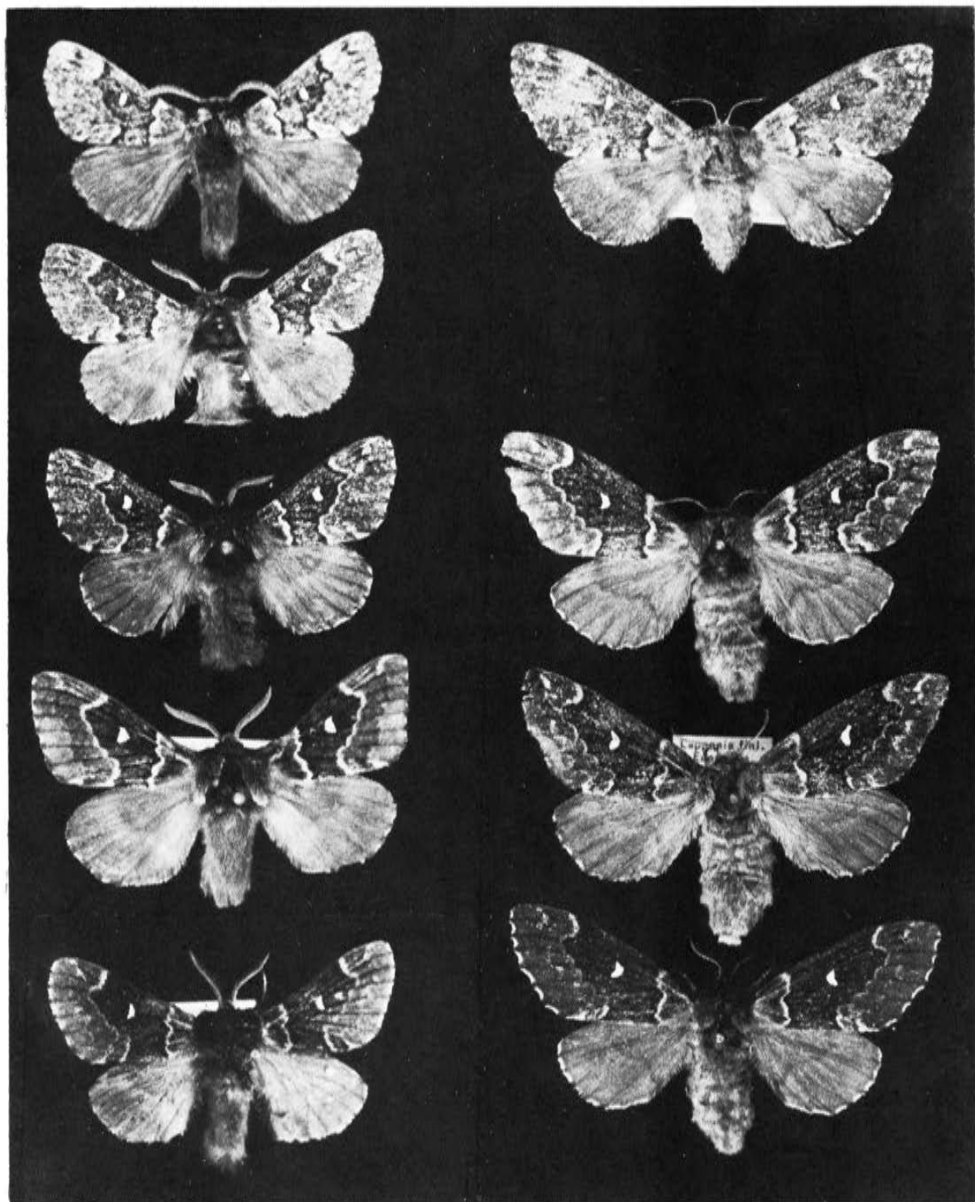
Tavanomaisten paikka-, aika- ja keräilijätietojen lisäksi pyydettiin tiedot kunkin yksilön sukupuolesta, siipivälistä, vaaleakehnnäisyydestä ja aaltoviirujen väristä. Vaaleakehnnäisyyden arviointi lienee vaikeaa, jos ei ole nähnyt ääriyksilöitä. Kuvassa 1 on koko asteikko, johon yksilöitä voi verrata. Kuva ei tosin ole kaikin osin onnistunut, koska tummimpien ♂-yksilöiden kiiltävyys saa ne kuvassa näyttämään todellista vaaleammilta. Ilmiö johtuu siitä, että niiden suomut ovat pystyssä ja siipikalvo heijastaa valoa. Vaaleakehnnäisyys tulee arvioida pääasiassa ulkosarakkeesta. Aaltoviiru näkyy kahdessa tummimmassa ♂♂:ssa vaaleana, kahdessa vaaleimmassa taas mustista poikkiviiruisista koostuvana.

Vastauksia kyselyyn saa lähettää muussakin muodossa kuin mainitun kyselyn lomakkeella. Niiden ei liioin tarvitse olla täydellisiä kaikilta osin. Kasvatustiedot, ravintokasvi- ja loishavainnot otetaan myös kiitollisuudella vastaan. Kaikkein tärkeintä olisi saada kasvatusta lajista, joten jos joku tavoittaa munia tai toukkia, ottaisin mielelläni yhteyttä.

Hannu Saarenmaa
Asemieskatu 9 A 1
96100 Rovaniemi 10
puh: 991-203 88 (koti)
puh: 991-157 21 (työ)

Kuva 1. *Cosmotriche lunigeran* vaaleusasteikko.
Yksilöt luokittain ylhäältä alas.

Vaaleakehnnäisyys- luokka	♂	♀
5	Imatra 24.07.1973	Joutseno 27.07.—03.08.1974
4	Ruokolahti 13.08.1968	(puuttuu)
3	Ruokolahti 30.07.1971	Muonio e.o.
2	Ruovesi 13.06.1979	Enontekiö 06.07.1928
1	Muonio e.o.	Muonio e.o.

Kuva 1.

Kuva 1. Valopyyntiä Kyushulla, Hikosanin biologisen aseman kattoterassilla. Houkuttimina useita eri värisiä loisteputkia, taaimmaisena UV-putki. Suurimmat kuvassa näkyvät perhoset ovat saturnidit *Philosamia cynthia* (rinnuksessa) ja *Actias artemis* (housuilla) sekä catocalini *Erebus crepuscularis* (kaksi seinän alaosassa). Kuva: K. Ueda.

XVI KANSAINVÄLINEN HYÖNTEIS- TIETEELLINEN KONGRESSI KYOTOSSA SEKÄ KERÄILYÄ JA TUTKIJATAPAAMISIA JAPANISSA ELOKUUSSA 1980

Kauri Mikkola

10.12.1980

Kansainväliset hyönteistieteelliset kongressit ovat jättiläismäisiä tilaisuuksia, joissa on vaikea tavata edes kaikkia kirjeenvaihtokumppaneitaan. Niinpä Kyotossa 03.—09.08.1980 oli 1 700 osanottajaa, jotka saivat aikaan 1 200 esitystä. Esitelmiä oli 14 salissa yhtäaikaan ja vielä olisi pitänyt ehtiä seurata vaihtuvia ns. poster-esityksiä, näyttelyn muotoon rakennettuja esitelmiä.

Kongressiin osallistui peräti 10 suomalaista (suurin ryhmä pohjoismaista), jotka pitivät 9 esitystä. Näistä ainoa, joka käsitteli (myös) perhosia oli kirjoittajan esitelmä tuulesta hyönteisvaellusten suuntaa määräävänä tekijänä. Seuraavassa kiintoisia poimintoja kongressiesitelmistä:

- hyönteisten muodonvaihdos on polyfyleettinen, syntynyt rinnan kaikissa päälinjoissa (Kukalova-Peck, Ottawa)
- Havaijilla on eräiden pikkumittaritoukkien (ei ehkä *Eupithecia* -sukua) todettu olevan petoja: ne saalistavat äkkiä käännähtäen taakseen ilmesytyviä kärpäsiä ym. (Montgomery, Honolulu)
- pieridit vaeltavat päivän kerrallaan tiettyyn suuntaan, sitten taas toiseen (Jones, Australia)
- *Mythimna* ♂-haju ei niinkään vaikuta ♀ :een kuin karkoittaa muita ♂♂ (Hirai, Hiroshima)
- *Euxoa sibirica* ja *Ochropleura triangularis* vaeltavat vuorille kesehtimään (Oku, Morioka)
- kasvatetut kottaraiset välttävät syötäviä mutta oudoiksi maalattuja toukkia; silmätäplät eivät liene niinkään matkimista kuin tällaista "outouden tavoittelua" (linnut ovat syömätavoissaan totutuissa kaavoissa pysyviä) (Yamaguchi, Hirosaki)
- erään plusiinin vuorokausirytmä säilyy pimeässä jopa 10 vrk, kun sitä on kerran lyhyesti valotettu (Sasaki, Tokio).

Kongressin jälkeen minulle tarjoutui tilaisuus käydä Japanin eteläisimmällä saarella Kyushulla lähinnä keräilemässä Kyoichiro Uedan (jaspidiinispesialisti) opastuksella sekä Tokiossa tapaamassa huomattavia lepidopterologeja Mamoru Owadan (herminiinispesialisti) johdolla.

Valolla keräily Keski-Kyushulla, Mt. Hikon biologisen aseman kattoterrassilla oli lähes mielikuvituksellista: perhosten määrää ja kokoa ei voi sanoa kuvailulla (Kuva 1.). Mm. pari valolle tullutta pääkallokiitäjää (*A. styx*) näytti poikasilta kunnan perhosten rinnalla! Kahdessa yössä tuli talletetuksi, mahdollisimman paljon eri lajeja valiten, 1 700 yksilöä, mm. n. 35 lajia notodontideja, joista 4 hyönteismuseolle uusia. Päivisin paikalla lenteli mustia papilolajeja ja muuta eksoottista. Ympäristönä oli tiheikköistä subtrooppista lehtimetsää sekä korkeaa japaninseetrimetsää (*Cryptomeria*).

Tokiossa tapasin seuraavat spesialistit: Tomoo Fujioka kotonaan (päivä-

perhoset), Hiroshi Inoue laboratoriossaan lauantaipäivänä (mittarit, pyralidit), Shigero Sugi kotonaan (yökköset). Nämä käynnit olivat erittäin hyödyllisiä, ja japanilaiset isännät olivat tavattoman ystävällisiä ja vieraanvaraisia.

Lajinmääritystuloksista mainittakoon:

- Inouen luona löytyi Japanille uutena (ilmeinen) *Eupithecia egenaria*.
- Owadan aineistoista poimin *Hydraecian*, joka oli kuin *micacean* ja *nordstroemin* väliltä, mutta jota sivulämssän sukasten (ei koskaan meillä) perusteella luulin *H. micaceaksi*. S. Sugi on sen myöhemmin määrittänyt *H. mongoliensis*-lajiksi, joka on Japanille uusi, ja samalta Hokkaidon paikkakunnalta kerätystä aineistosta on löytynyt niitä lisää.
- Sugi oli kuvaamassa tieteelle uutta lajia, joka kuitenkin minusta oli *Apamea maillardi*, saa nähdä.
- *Heliothis maritima*a ei tunnettu Japanissa, ilmeisesti enimmäkseen yksilöt olivat tätä lajia.
- Sugi arveli piirtämäni genitaaliluonnoksen kuuluvan *Xylomoia*-sukuun, loppuhan tiedetään!

Sugin pöydällä komeili suomalainen yökköskirja, ja hän oli sen lajiluetteloon merkinnyt kaikki Japanissa tavatut lajit. Seuraavassa taulukossa esitetään nämä yhteiset lajit. Ne on jaettu ensin meikäläisen levinneisyytensä mukaan ryhmiin ja perään on merkitty niiden yleislevinneisyys yökköskirjan mukaan. Huomataan, että yhteiset pohjoiset lajit ovat enimmäkseen holarktisia, so. elävät sekä Euraasiassa että Pohjois-Amerikassa. Lisäksi havaitaan, että yökköskirjamme tiedoissa on ollut puutteita (W-P- ja Eur.-lajeja elää Japanissa), osittain kylläkin siksi, että monet löytötiedot ovat varsin tuoreita, *H. skraelingia* tosin tunnetaan 1930-luvulta lähtien, myös Siperiasta. Kaikkiaan yhteisiä lajeja on 144 eli n. 38 % lajistosta.

Japanin ja Suomen yhteiset yökköslajit (För Japan och Finland gemensamma noctuider)

P = palearktinen (W- = länsi-), H = holarktinen, K = kosmopoliitti

Meillä ± pohjoisia (I Finland nordliga)			
<i>X. speciosa</i>	H	<i>S. ravida</i>	P
- <i>sincera</i>	H	- <i>suecica</i>	P
<i>A. cordigera</i>	H	<i>O. polygona</i>	P
- <i>melanopa</i>	H	<i>E. subrosea</i>	P
<i>H. skraelingia</i>	Fennosk.	<i>D. dahlii</i>	P
<i>M. biren</i>	H	- <i>brunnea</i>	P
<i>S. funebris</i>	H	<i>X. c-nigrum</i>	K
- <i>heliophila</i>	H	<i>E. occultus</i>	H
<i>A. maillardi</i>	H	<i>A. prasina</i>	H
		<i>C. rubricosa</i>	P
		<i>P. bombycina</i>	P
		- <i>nebulosa</i>	H(★)
		<i>M. brassicae</i>	P
<i>A. segetum</i>	K	- <i>persicariae</i>	P
- <i>exclamationis</i>	P	- <i>contigua</i>	P
<i>O. praecox</i>	P	- <i>thalassina</i>	P
- <i>pecta</i>	H	- <i>oleracea</i>	P

★) Amerikassa eri laji (McCABE 1980: Bull. New York State Mus. 483.)

<i>M. pisti</i>	P	<i>C. salicalis</i>	P
<i>H. rivularis</i>	P	<i>E. uncula</i>	P
- <i>compta</i>	P	<i>R. sericealis</i>	P
<i>P. flammea</i>	P	<i>P. strigilata</i>	P
<i>O. incerta</i>	P	<i>H. tarsipennalis</i>	P
- <i>gothica</i>	P	- <i>lunalis</i>	P
<i>M. conigera</i>	P	- <i>memoralis</i>	Eur.
- <i>impura</i>	P	<i>T. emortualis</i>	P
- <i>pallens</i>	P	<i>P. derivalis</i>	P
<i>B. viminialis</i>	P	<i>H. proboscidalis</i>	P
<i>B. nubeculosa</i>	P	<i>S. costaestrigalis</i>	W-P
<i>L. solidaginis</i>	H		
<i>L. socia</i>	H		
- <i>lamda</i>	H		
<i>E. transversa</i>	P		
<i>P. suspecta</i>	P		
<i>X. togata</i>	H	<i>E. sigma</i>	P
- <i>icteritia</i>	P	<i>M. turca</i>	P
<i>S. albovenosa</i>	P	- <i>pudorina</i>	P
<i>M. alpium</i>	P	<i>S. flammea</i>	W-P
<i>A. megacephala</i>	P	<i>C. fraudatrix</i>	P
- <i>leporina</i>	H	- <i>artemisiae</i>	P
- <i>alni</i>	P	<i>A. pyramidea</i>	P
- <i>cuspis</i>	W-P	<i>A. scolopacina</i>	P
- <i>tridens</i>	P	<i>P. brevilinea</i>	P
- <i>strigosa</i>	P	<i>S. buettneri</i>	P
- <i>rumicis</i>	P	<i>E. venustula</i>	P
<i>C. ligustri</i>	P	<i>H. tarsicrinalis</i>	P
<i>T. atriplicis</i>	P		
<i>E. lucipara</i>	P		
<i>I. retusa</i>	P		
<i>E. paleacea</i>	P		
<i>A. polyodon</i>	P	<i>E. islandica</i>	P
<i>A. lateritia</i>	H	<i>O. fennica</i>	H
- <i>crenata</i>	P	<i>P. punicea</i>	P
- <i>rubrirena</i>	Eur.	<i>C. leucographa</i>	P
- <i>remissa</i>	P	<i>C. lucifuga</i>	P
- <i>sordens</i>	H	<i>B. amica</i>	P
- <i>pabulatricula</i>	P	- <i>bathensis</i>	P
<i>A. ophiogramma</i>	P	<i>H. ultima</i>	P
<i>M. furuncula</i>	P	<i>A. gluteosa</i>	P
<i>P. elymi</i>	P	<i>D. bankiana</i>	P
<i>A. lucens</i>	W-P	- <i>candidula</i>	P
- <i>fucosa</i>	P ("ei J.")	<i>A. excelsa</i>	P
<i>A. lepigone</i>	P	- <i>mandarina</i>	P
<i>A. sparganii</i>	W-P		
<i>R. lutosa</i>	P		
<i>A. putris</i>	P		
<i>L. pyrarga</i>	P		
<i>N. degenerana</i>	P	<i>Vaeltajia</i>	
<i>P. faganus</i>	P	<i>(Migranter)</i>	
<i>P. coenobita</i>	P	<i>A. ipsilon</i>	K
<i>A. trigemina</i>	P	<i>P. saucia</i>	K
<i>D. chrysitis</i>	P	<i>S. exigua</i>	K
<i>M. confusa</i>	P	<i>P. umbra</i>	H
<i>P. festucae</i>	P	<i>H. viriplaca</i>	P
- <i>putnami</i>	H	- <i>maritima</i>	Eur.(★★)
<i>C. fraxini</i>	P	- <i>peltigera</i>	P
<i>L. pastinum</i>	P	<i>P. scutosa</i>	H
- <i>viciae</i>	P	<i>E. trabealis</i>	P
- <i>eraccae</i>	P	<i>N. asiatica</i>	P
<i>S. libatrix</i>	H	<i>A. gamma</i>	P
<i>L. flexula</i>	P	<i>T. ni</i>	K
		<i>C. nupta</i>	P
		<i>E. fulminea</i>	P

XVI Internationella entomologiska kongressen i Kyoto samt insamling och forskarsammanträffande i Japan i augusti 1980

I jättekongressen i Kyoto 03.—09.08.1980 deltog 1 700 personer med 1 200 föredrag i 14 skilda salar och därtill kom ytterligare posterutställningarna. Hela tio finländare med nio föredrag deltog, bildande den största gruppen från Norden — föredragshållaren höll det enda föredraget behandlande fjärilar, om vindarnas roll som bestämmande faktor för insektvandringarnas riktning.

Några axplock ur kongressföredragen följer:

- insekternas metamorfos är polyfyletisk och har uppkommit jämsides inom huvudlinjerna (Kukalova-Peck, Ottawa)
- på Havaji har larverna av vissa småmätare (knappast eupithecierna) konstaterats vara rovdjur, som genom att snabbt svänga sig om jagar flugor och dyl. (Montgomery, Honolulu)
- pieriderna migrerar en dag i sänder åt ett visst håll, därefter åter åt ett annat (Jones, Australien)
- hanlukten av *Mythimna* har icke som sådan inverkan på honan utan tjänar främst till att fränstötta andra hanar med (Hirai, Hiroshima)
- *Euxoa sibirica* och *Ochropleura triangularis* vandrar till bergen för sommaren (Oku, Morioka)
- uppfödda starar undviker att äta egendomligt färgsatta larver; ögonfläckarna är knappast mimicry utan snarare en form av "avvikelse". Fåglarna är starkt invanda i sina matvanor (Yamaguchi, Hirosaki)
- dygnsrytmen hos en plusid kan bibehållas i mörker ända till 10 dygn då den en gång kort utsatts för ljus (Sasaki, Tokio).

Efter kongressen bereddets författaren tillfälle att bedriva insamling på Japans sydligaste stora ö Kyushu med jaspidinspecialisten Kyoichiro Ueda samt att i Tokio under ledning av hermininspecialisten Mamoru Owada träffa bemärkta lepidopterologer.

Ljusinsamlingen på takterrassen vid biologiska stationen Mt. Hiko på mellersta Kyushu var nästan otrolig: fjärilarnas mängd och storlek kan icke med ord beskrivas. Under 2 nätter tillvaratogs genom urval så många arter som möjligt uppgående till 1 700 exemplar, bl.a. 35 notodontidarter av vilka 4 är nya för museet i Helsingfors. Må nämnas att dödskallesvärmare av *A. stryx* såg ut som "ungar" bredvid jättestora fjärilar. Om dagen flög exotiska svarta papilionider i den omgivande subtropiska lövskogen med inslag av japansk ceder (*Cryptomeria*).

I Tokio träffade författaren dagfjärilspecialisten Tomoo Fujioka hemma, Hiroshi Inoue, mätar- och pyralidspecialist i dennes laboratorium samt nattflykännaren Shigero Sugi hemma. De japanska värdarna var otroligt gästvänliga och besöken mycket nyttiga. Av arbetstämningresultaten må nämnas följande:

- hos Inoue fanns en uppenbar *Eupithecia egenaria*, ny för Japan
- i Owadas material framkom en *Hydraecia* vilken föreföll att utgöra ett mellanting mellan *micacea* och *nordstroemi*, författaren bedömde den p.g.a. de avvikande genitalierna närmast som *micacea*, men S. Sugi har senare fastslagit att det är *H. mongoliensis*, ny art för Japan av vilken det från samma lokal i Hokkaido föreligger flere exemplar.
- S. Sugi höll på att beskriva en för vetenskapen ny art som enligt förf. var *Apamea maillardi*, få se.
- man kände icke *Heliothis maritima* i Japan trots att de flesta exemplaren utgjordes av denna art
- Sugi antog att den genitalskiss förf. ritat tillhörde släktet *Xylomoia*, resten vet vi ju! (*X. stryx* n. sp. Mikkola)

På S. Sugis bord fanns framsatt en finländsk nattflybok i vars artförteckning denne utmärkt alla i Japan anträffade arter. I förteckningen presenteras alla dessa gemensamma arter i tabellform, 144 arter eller 38 % är gemensamma. Arterna indelas i grupper enligt förekomsten i Finland, efter artnamnet anges deras allmänna utbredning där H = holarktisk, P = palearktisk, W-P = västpalearktisk och K = kosmopolit. Eur = Europa. Brister i noctuidboken konstaterades då W-P och Eur-arter visat sig förekomma i Japan, i allmänhet dock genom rätt nya fynd.

Runsaustutkimus

Suomen Perhostutkijain Seura on päättänyt, että ryhdytään järjestelmällisesti seuraamaan yleisten lajien runsauden vaihteluita.

Tähän tutkimustoimintaan tarvitaan mukaan seuran jäseniä, joiden vakituiset keräilypaikat ovat eri puolilla Suomea. Tutkimusverkon tulisi olla kohtuullisen tiheä, jotta tulokset olisivat mahdollisimman paikkansapitävät. Mieti, voitko tulla mukaan.

Tutkimusta varten nimetään noin 30 - 50 suurperhoslajia, joiden runsaudenvaihteluita seurataan jatkuvasti vuodesta toiseen. Lajit ilmoitetaan seuraavassa Baptriassa ja liitteenä jaetaan tutkimuslomake. Koska kyseessä on matemaattisen tarkka tutkimus, jäävät päiväperhoset tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimustoiminnassa käytetään ainoastaan valo- tai syöttirysiä. Näiden tulee olla jatkuvasti toiminnassa vuorokaudesta toiseen. Katkot antaisivat helposti harhaanjohtavia tietoja. Rysien tulee lisäksi olla vuodesta toiseen käytännöllisesti katsoen samassa pisteessä. Jo 10 metrin siirto voi aiheuttaa muutoksia jonkin lajin rysälle tuloon. Nimetyistä lajeista pidetään kirjanpito yhden yksilön tarkkuudella. On tietenkin suotavaa, että monista muistakin lajeista pidetään vastaava kirjanpito, sillä lajiluetteloon saattaa tulla aikaa myöten joitakin vähäisiä muutoksia. Jos keräät usealla rysällä, voit tietenkin pitää kirjanpidon vain yhdestä tai kahdesta rysästä, suotavaa tietenkin on kirjanpidon pitäminen useammastakin rysästä. Kirjanpitokohneiden tulee kuitenkin olla vuodesta toiseen samat, sillä vasta monivuotinen tutkimus antaa riittäviä tuloksia.

Tutkittaviin lajeihin pyritään nimeämään edustajia myös eri biotoopeilta. Sivutuotteena saadaan näin ollen myös biotooppitietoja. Koska soille on vaikeata saada jatkuvaa valorysäpyyntiä riittävän monella alueella, toivomme erityisesti sellaisten keräilijöiden mukaantuloa, joilla on tähän mahdollisuudet.

Syksyllä tutkimukseen osallistuvat lähettävät täytetyn tutkimuslomakkeen toimikunnalle, joka suorittaa vuosittain tulosten yhteenvedon. Tulokset julkaistaan Baptriassa.

Kun tämä tutkimustoiminta on saatu kunnolla käyntiin, harkitaan vastaavan tutkimuksen suorittamista myös pikkuperhosista. Yht'aikainen aloittaminen voi olla liian hankalaa. Myöhemmin mietittäneen myös päiväperhostutkimuksen aloittamista, joskaan tässä ei voida päästä matemaattiseen tarkkuuteen.

Tulethan mukaan.

***Oligia*-näytteistä syöttirysiä tai palkkio**

Vuonna 1981 kerätään jälleen pääkaupunkiseudulta *Oligia latruncula*- ja *Oligia strigilis*-näytteitä. Heinäkuussa Espoossa, Kauniaisissa, Vantaalla tai Helsingissä tai ympäröivällä maaseudulla keräilevillä on mahdollisuus osallistua tutkimukseen kahdella tavalla:

1. Seuran jäsen saa käyttöönsä kaksi syöttirysää koko keräilykaudeksi ja luovuttaa syksyllä *Oligia*-näytteet pois. Kaikki muut lajit hän saa pitää itse; neulat korvataan.

2. Jäsen kerää *Oligia*-näytteet omilla välineillään ja saa niistä neuloineen —,25 mk:n/yks. palkkion.

Myös muualta talletetuista näytteistä maksetaan yllämainittu palkkio 200 yksilöön asti. Ehtona on, että näytteet ovat valikoimattomia, so. jokainen yksilö on mukana kunnosta riippumatta.

Vilkasta osanottoa toivoen

Kauri Mikkola & Pekka Vakkari
Yliopiston eläinmuseo
P. Rautatiekatu 13
00100 Helsinki 10
puh. 4027 261

Jäsenistö

Kuukausikokouksessa 1/81 (21.01.):

— hyväksyttiin: Alavilo Rauni, Attila Päivi, Graeffe Arne, Haahtela Tari, Halonen Matti, Jokela Hannu, Kauranen Juhani, Lehtinen Jussi, Leinonen Reima, Rantonen Harri, Silvonen Seppo, Sternefelt Lars.

— ehdotettiin: Juntunen Kari, Martinsaari Seppo, Ollila Jukka, Suomela Arto, Turunen Risto ja uudestaan vanha jäsen Söderlund Mats sekä alle 15-vuotiaat Frilander Mikko, Kotiaho Janne, Kunnari Markku, Okka Markku, Turunen Vesa.

Kuukausikokouksessa 2/81 (11.02.):

— hyväksyttiin: Juntunen Kari, Martinsaari Seppo, Ollila Jukka, Suomela Arto, Söderlund Mats ja Turunen Risto.

— ehdotettiin: Cygnell Mats ja alle 15-vuotiaat Honen Timo, Leppänen Marko ja Turunen Janne.

Osoitteenmuutokset

Seuran jäsenkortistoa pidetään yllä samassa tiedostossa kuin Baptrian postitusluetteloakin. Tämän vuoksi pyydetään vastedes osoittamaan kaikki osoitteenmuutokset suoraan Baptrian toimitukselle osoitteella:

Martti Attila,
P. Hesperiankatu 11 B 15,
00260 HELSINKI 26.

TPE:n apurahoja haettavana

Tieteellisen perhostutkimuksen edistämisrahasto (TPE) julistaa haettavaksi apurahoja yhteensä 1 000 markkaa jaettavaksi seuran jäsenten lepidopterologisiin tutkimuksiin joko yhtenä tai useampana apurahana. Tällä kertaa ensi sija annetaan sellaisille henkilöille, jotka voivat tehdä tutkimus- ja keräilyretkiä Utsjoen kunnan vähän tutkituille alueille tukikohtana Sparasuolu (Anttila) Tenojoen varressa. Seuramme jäsenen, pastori Nilla Outakosken kesäasunnon sauna on tarjolla yöpymispaikaksi runsaan viikon ajaksi heinäkuun alun vaiheilla. Apurahoja saavat sitoutuvat jättämään se-
lostuksen tutkimustuloksistaan seuran arkistoon, sekä pyydettyä esittelemään tutkimustuloksiaan seuran jossain kuukausikokouksessa. Apurahaanomukset on jätettävä seuran sihteerille **toukokuun kokoukseen mennessä.**

Rahaston hallitus

Pikkuperhoskokous Parikkalassa 1981

Seuramme järjestää 15.06. klo 16.00 — 18.06.1981 klo 10.00 välisenä aikana pikkuperhoskokouksen Parikkalan Kultakiven leirintäalueella.

Kokouksen ohjelmasta ilmoitetaan myöhemmin. Alueella voi majoilla teltassa (18,—/vrk/henkilö tai 36,—/vrk/perhe) tai lomamökissä (2—4 hengelle, 12—16—25 m², sähkö ym., 95—115—135 mk/vrk). Ruokailusta voi huolehtia itse tai nauttia läheisen ravintolan antimia (esim. puolihoido 39,—/vrk tai täysihoito 64,—/vrk).

Ilmoittautumiset postitse Henry Holmbergille (Vainiotie 26, 00700 Helsinki 70, puh. 90-354 981 iltaisin), joka vastaa myös tiedusteluihin, ainakin lomamökin varaavien osalta ensi tilassa.

Uudet mikrojen levinneisyystiedot talteen

Mikäli tiedossasi on julkaisemattomia uusia maakuntalöytöjä pikkuperhosista, niin ilmoita ne pikaisesti seuraavalla osoitteella: Jorma Kyrki, Eläinmuseo, Kasarmitie 8, 90100 Oulu 10. Luetteloä täydennyksistä ja lisäyksistä valmistellaan parhaillaan julkaistavaksi.

Tulevia kokouksia

Toukokuu

13.05.1981 klo 18.30. Paikallisfaunakokous. Esko Lappi: "Lieksan fauna" ja Ilmari Mäkisalo: "Kuhmon fauna". Lisäksi perhoshuutokauppa, jonka tuotto käytetään apurahojen jakamiseen. Huutokauppaan toivotaan vanhan tavan mukaan jäsenten lahjoittavan perhosia. Näistä pyydetään ilmoittamaan mahdollisimman pian Henry Holmbergille (osoite 2. kansisivu).

Nuorisajaoston kokouksia

Toukokuu

06.05.1981 klo 18.30. Nuorisajaoston omia esityksiä: 4—5 lyhyttä esitystä nuorison omista aiheista. Jarmo Laitinen: "Elävänä pyydystävistä rysistä".

Baptria 2/81

Tämä numero on valitettavasti kovasti myöhässä johtuen siirtymisestä uuteen painotekniikkaan. Toivottavasti saamme aikataulua kiinni seuraavassa numerossa! Numeroon 2/81 tarkoitettujen kirjoitusten pitäisi olla toimituksessa 14.5.1981 mennessä.

KERÄILYTARVIKKEIDEN VÄLITYS

Hyönteisneulat n:o 00—5	100 kpl pussi	8,—
Hyönteisneulat n:o 00—5	1000 kpl pussi	73,—
Mikroneulat n:o 015 ja 020	500 kpl pussi	19,—
Perhosrysiä (malli "Jalas", Ø n. 60 cm)		90,—
tiedustelut suoraan Heikki Attilalle, puh. 90-611 816,		
osoite: 03100 NUMMELA		
Syöttiryisiä (tied. Heikki Attilalle, kts. ed.)	n.	40,—
Suurennuslaseja: 10 x		25,—
Suomen perhosten luettelo (1977) (+ muovikannet)		13,—
Suomen perhosten luettelo (ilman kansia)		7,—
Vaihtopisteluetelo, mikrot (1978)		8,—
Vaihtopisteluetelo makrot (1980)		10,—
Etikettipainos, makrot (1975)		5,—
Lajihakemisto kiertokirjeisiin 1955—1973		10,—
Catal. macrolepidopt. (1962) (muistiinpainos)		1,—
Catal. microlepidopt. (1971)		1,—
Enumeratio coleopterorum. . . (1979)		25,—
Eripainoksia:		
— Zwei gynandromorphe Exemplare von <i>Lasiocampa quercus</i> L. (Osmo Heikinheimo, 1943)		5,—
— Noteworthy records of Finnish Lepidoptera 1955—1974. I. Hesperioidea, Papilionoidea, Bombycoidea and Geometroidea (E. Suomalainen, J. Kaisila & K. Mikkola, 1980)		5,—
— Lepidoptera of Utsjoki, northernmost Finland; Kevo notes 5/80 (E. Linnaluoto & S. Koponen, 1980)		10,—
— The Solenobiinae species of Finland with the description of a new species (Esko Suomalainen, 1980)		10,—
Seuran hopeinen rintamerkki (Baptria-aiheinen)		8,—
T-paitoja (valkea, jossa musta Baptria-kuva)		30,—
lasten koot 160 ja 170		
aikuisten koot 48, 50, 52 ja 54		
Perhosaiheinen juliste, värillinen (90 x 120 cm)		10,—

TOIMITUSTAPA

Yllämainittuja tarvikkeita on saatavissa Eläinmuseolla varsinaisten kuukausikokousten edellä ja väliajalla sekä touko- ja syyskuun nuorisajaoston kokouksien edellä. Keräilytarvikkeiden välittäjän osoitteella (ks. II kansisivu) voivat pitkämatkalaiset tilata tarvikkeita postiennakolla toimitettavaksi. Alle 50.— markan lähetyksistä laskutetaan pientoimituslisä (paketeista 5.— ja kirjeistä 3.—). Postitse ei toimiteta tarvikkeita Helsingissä, Espoossa, Vantaalla tai Kauniaisissa asuville (lähettäkää tuttavanne asioimaan koukusiin).

SUOMEN PERHOSET, YÖKKÖSET, 2

- Julkaisija:** Suomen Perhostutkijain Seura
Kustantaja: Otava
Toimittajat: Kauri Mikkola, Ilkka Jalas ja Sakari Nenye (kuvat)
Sisältää: — lajit: *Simyra albovenosa* - *Schrankia costaestrigalis*
— lajinkuvaukset, joissa mm. piirroksia erityistunto-
merkeistä, levinneisyyskartat, yleisyys ja runsaus, elin-
ympäristö, lentoajat, pyyntitavat, kehitysasteet, talveh-
timinen, ravintokasvit
— kuvataulut
— lentoaikataulukot

Hinta seuramme välittämänä 80.-/kpl (kirjakauppahinta 163.-/kpl)

Seuramme välittää kirjaa seuraavilla tavoilla:

Eläinmuseon ala-aulan vaatteiden vartijoiden välityksellä eläinmuseon
aukioloaikoina

kokousten edellä ja väliajoilla

postitse tilausosoitteella: Henry Holmberg, Vainiotie 26,

00700 Helsinki 70

Osoa 1 saatavana hintaan 75.-/kpl (kirjakauppahinta 163.-/kpl)